

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 52, nummer 1
februari 2018

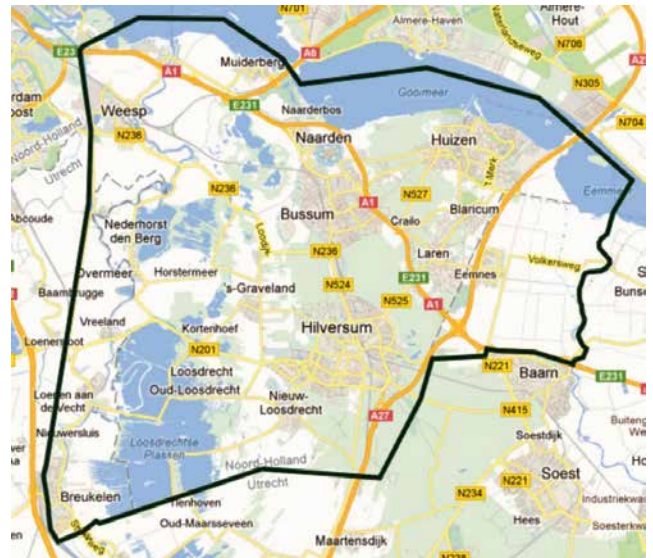
INHOUD

Van de voorzitter / van de redactie	3
Op excursie over kieviten en goudplevieren	4
Algemene Ledenvergadering VWG	5
Gedichten samenvatting George Bretz	6
De Velduil in de Eempolder Deel 2.	7
De merel in de Eempolders	12
Evert Boeve: een tentoonstelling van zijn werk	14
Werkgroep roofvogels en de resultaten van 2017	16
Knobbelzwanen in de Laapersveldvijver	18
Grote en kleine barmsijzen in het Vechtplassengebied	20
Veldschetsen een verlokking	21
Uitreiking van de Gouden Lepelaar 2017	22
De vogeltreffers van Hugo Weenen	23
Huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2017	24
2017 een jaar vol broedvogelinventarisaties	27
Het wonder in de nestkast	29
Wat Zien ik? een insectenhotel!	30
Najaar weekend op Terschelling	31
Huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2017	34
Uit de oude doos.	36
Oeverzwaluwkolonies tussen Vecht en Eem	37
Van kleurenrijkdom naar zwartwit	40
Over vogels en verwondering De kramsvogel	41
Ontvangen literatuur en een duik in de tijdschriften	42
Wijzigingen ledenregister	44
Programma	45
Adressenlijst	47

Hilversumse knobbelzwanen n.a.v. artikel in dit tijdschrift Foto Jelle Hogenbirk

Op de achteromslag een licht gekleurde buizerd. De foto is op 18-09-2016 omstreeks 10:00 uur genomen vanuit de auto. De buizerd zat op een paal in een weiland langs de Volkersweg in de Eemnesserpolder. Foto: Wim de Jong

Het werkgebied van Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

INFORMATIE

Contributie en lidmaatschap

De contributie van de vogelwerkgroep bedraagt minimaal €20,- per jaar. Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan. Leden uit één gezin, of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal €7,- per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.

Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als ANBI aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in u testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Colofon: De Korhaan, verenigingsorgaan van de 'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreek'

Versijnt 4 x per jaar
Jaargang 52
nummer 1, februari 2018
ISSN: 0929-8762

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
Anoeska van de Moosdijk
Amersfoortsestraat 25
1412 KC Naarden

Redactie

Renée Beekman
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Hans Hover
Paul Keuning
Wobbe Kijlstra
Rob Moolenbeek
Anoeska van de Moosdijk
Ton van den Oudenalder (ad interim)
Jeanette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.nl
Egbert Leijdekker
Dr. A. Kuyperlaan 18a
1402 SC Bussum
06 83567957

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

BakkerBaarn

*Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren.
De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.*

Van de voorzitter

Het is inmiddels half januari en de dagen worden langzaam weer wat langer. De heggemus zingt alweer zijn prille hoopvolle voorjaarsliedje.

Als Vogelwerkgroep zijn we 2018 ook al weer fris begonnen met een inmiddels bijna traditionele nieuwjaarswandeling. Daarnaast hebben we eens geprobeerd of een nieuwjaarsbijeenkomst voldoende interessant is. In mijn toespraak werd tijdens deze avond het grote aantal succesvolle activiteiten belicht, die onze vereniging in een jaar tijd weet te ontplooiën.

Met een opkomst van 70 leden en een gezellig onderling bijpraten lijkt dit wel het geval te zijn geweest.

Ondertussen zijn we nu als bestuur druk om zowel het jaarverslag over

2017 als het jaarplan voor 2018 samen te stellen. Hierbij leunen we uiteraard op de bijdragen van de trekkers van een breed scala aan werkgroepen in onze Vogelwerkgroep.

Met de algemene ledenvergadering van 15 maart in het vooruitzicht begon ook de tijd te dringen om een opvolger te vinden voor onze zeer gewaardeerde penningmeester Egbert Leijdekker.

Dat bleek geen eenvoudige opgave.

Binnen onze Vogelwerkgroep zijn er weinig mensen, die voor hun plezier met administratieve taken bezig zijn.

Gelukkig heeft inmiddels Kees Lindenburg aangegeven de functie van penningmeester op zich te willen nemen. Vooruitlopend hierop is Kees al aan de slag door zich te verdiepen in de opzet van onze administratie en de

manier waarop hij hierop verder wil borduren.

Jij komt toch ook naar onze jaarlijkse algemene ledenvergadering? Na de vergadering is er zoals altijd een leuke lezing, verzorgd door een van onze leden.

Als bestuur zijn we nu nog zoekende naar iemand, die de subgroep Avifauna (onderzoek en bescherming) mee wil coördineren en in het bestuur vertegenwoordigen. Als jou dit iets lijkt, neem dan contact op met een van de bestuursleden. Is dit niets voor jou, maar heb je andere ideeën waarmee je iets wil doen binnen de vereniging: we horen ze graag.

Piet Spoorenberg

Van de redactie

In De Korhaan van juni 2017 las ik dat de redactie wel wat hulp kon gebruiken. Dat bleef in mijn hoofd zitten en toen in augustus weer te lezen was dat de redactie nog niet op volle sterkte was, heb ik besloten er wat aan te doen. Ik vind het leuk om van alles te regelen en heb als lid van de werkgroep natuurlijk affiniteit met vogels, dus waarom niet? Ik heb contact opgenomen en nu welgeteld één redactievergadering bijgewoond op het moment van schrijven. En tja, dan lijkt het best moeilijk om een 'Van de redactie' te maken. Wat ga ik daar in zetten?

Wat prachtige dingen die in deze Korhaan staan natuurlijk! Zo heeft Ronald Hermsen aangeboden een rubriek over zijn vogel van het seizoen te verzorgen. In dit nummer legt hij uit waarom de kramsvogel een favoriet van hem is. Verder valt er te lezen over creatieve hobby's met vogels, bijvoorbeeld over de mooie houtsculpturen van één van onze oudste leden, Evert Boeve. En er is weer een bijdrage over het tekenen van vogels van Johan de Koning. Op de omslag is de fotogenieke zwaan te vinden, verwijzend naar het artikel van

Rob Moolenbeek over Hilversumse knobbelzwanen. En natuurlijk zijn de gebruikelijke rubrieken ook weer te vinden, zoals bijvoorbeeld een aantal prachtige vogeltreffers met foto's geleverd door eigen leden.

Kortom, genoeg te ontdekken in deze Korhaan. Dit rubriekje is dus prima vol te krijgen voor een beginnend redactielid.

Veel leesplezier!

Anoeska van de Moosdijk

Op excursie in de Eempolders: kieviten en goudplevieren

Anoeska van de Moosdijk

Op zaterdag 4 november 2017 is er een excursie gehouden naar de uitgestrekte polders bij Eemnes. Om 09.00 uur werd er verzameld bij de parkeerplaats van de Theetuin in Eemnes. Er was veel belangstelling en het was een gezellige grote groep. De excursie werd geleid door drie enthousiaste vogelaars: Dick Jonkers, Gert Bieshaar en Han Westendorp.

Met zijn allen trokken we de polders in via het wandelpad op de dijk langs de Gooyergracht, waar nog enkele drupjes regen vielen. In eerste instantie leek het angstvallig rustig en stil, maar gelukkig was dat niet het geval. Er kwamen al snel verschillende groepen ganzen, zoals kolgans en grauwe gans over, waarbij er uitleg volgde over de verschillende geluiden waaraan je de soorten kunt herkennen. Bij de voor dit gebied karakteristieke waaien langs de Zomerdijk zaten meerkoeten, knobbelswanen en krakeenden. Ook smienten lieten van zich horen met hun karakteristieke fluitende geluid, maar die waren te ver weg om goed te kunnen zien.

Gert Bieshaar gaf uitleg over het succesvolle weidevogelbeheer van de polders in delen waar agrariërs hun bedrijf uitoefenen. Dat beheer heeft veel te danken aan de vele vrijwilligers uit onze Vogelwerkgroep, die zich hiervoor inzetten. Hij vertelde ook over de bereidheid van lokale boeren om hun land op een voor weidevogels vriendelijke manier te

beheren, geholpen door subsidies van de overheid. Dit houdt bijvoorbeeld in, dat er niet te vroeg in het broedseizoen gemaaid mag worden en dat een gevonden nest gemarkeerd en met rust gelaten wordt.

Later tijdens de excursie brak de zon door en dit leverde beter licht op en prachtige roofvogels, die de lucht in gingen. Buizerd, sperwer, bruine kiekendief en torenvalk gaven acte de présence. Langs de Zomerdijk werden we vervolgens getraakteerd op grote groepen rondvliegende kieviten. Al snel beseften we dat er wat anders tussen vloog, namelijk groepjes goudplevieren. Deze lieten zich goed bekijken door de meegebrachte telescopen. Op diverse plekken lieten grote zilverreigers zich prima zien. Verder kwamen er ook veldleeuweriken over.

Al vogelend vergeet men de tijd, dus toen we zagen hoe laat het was, werd het snel tijd om terug richting de parkeerplaats te gaan. Op de terugweg is er door een deel van de aanwezigen nog een velduil gespot en er vloog ook nog een raaf over. Helaas moet ik deze soorten nog op de wensenlijst laten staan. Met 35 waargenomen soorten op onze lijst arriveerden we aan het eind van de ochtend weer bij de parkeerplaats.

Een geslaagde excursie!

foeragerende kolgansen

Paul Keuning

vlucht smienten

Paul Keuning

Algemene Ledenvergadering VWVG 15 maart 2018

Hierbij nodigt het bestuur de leden uit voor de Algemene Ledenvergadering van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken op donderdag 15 maart 2018 in de Infoschuur van GNR. Aanvang 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur.

Na de pauze zal Christian Brinkman een lezing houden over het ringstation.

De agenda voor de ledenvergadering luidt als volgt:

1. Opening en mededelingen bestuur
2. Vaststellen verslag Algemene Ledenvergadering van 16 maart 2017
3. Algemeen Jaarverslag 2017
4. Financieel Jaarverslag 2017
5. Verslag Kascommissie
Dit wordt uitgebracht tijdens de vergadering
6. Decharge bestuur
7. Benoeming nieuw lid kascommissie.
8. Begroting 2018
9. Jaarplan 2018
10. Bestuurssamenstelling en bestuursverkiezing
 - Voorzitter: Piet Spoorenberg is aftredend en herkiesbaar
 - Secretaris: Huub Casander is aftredend en herkiesbaar
 - Penningmeester: Egbert Leijdekker is aftredend en niet herkiesbaar
Voordracht vanuit het bestuur: Kees Lindenburg
 - Avifauna: vacant

(Tegen) kandidaten kunnen zich tot aanvang van de vergadering melden bij een van de bestuursleden.

11. Dineke Sluijters Vogelfonds
 - Projecten: De ALV wordt, overeenkomstig het advies van de commissie, gevraagd om in te stemmen met de eventueel ingebrachte projecten.
 - Werking Dineke Sluijters Vogelfonds
 - Benoeming commissieleden
12. Rondvraag en sluiting

P.S. Alle stukken staan op de website: www.vwggooi.nl. => vereniging => verenigingsverslagen

GEDICHTEN

De meeuwen tussen Holwerd en Ameland
leven bij de gratie van de veerboot:

Ze volgen het schip op eetbare afstand,
duiken gewiekst het kielzog in,
kopje onder onder luid gekrijs.

Ze zijn gebaat bij het varen,
niet bij het eindpunt van de reis.

Willem Jan Otten

Uit: Eerdere gedichten
(uitgeverij Van Oorscot, Amsterdam)

Gevlogen

Ineens, vliegensvlug
een goudhaantje op mijn hand.

Luchtpost, 5 gram,
gevleugelde taal
wie weet waarvandaan.

Een ogenblik
kijkt hij mij vragend aan,

ik lees en lees
en vliegensvlug
formuleer ik mijn antwoord-

vijf woorden,
woorden zo vederlicht.

Maar de vogel
is al weer gevlogen.

Hans Bouma

Uit: Licht zijn en de wolken tillen
(uitgeverij Kwadraat, Utrecht)

De Velduil krijgt wat vastere voet in de Eempolder

Deel 2. Waarnemingen uit de Eempolder

Ger-Jan van Loenen

Balts en paarvorming in de Eempolder

In begin van de maand april 2017 ontstaan de eerste concrete aanwijzingen van mogelijke broedgevallen via het waarnemen van balts en daarmee de paarvorming. Op 8 april en ook op de dagen erna is de balts enige malen goed te volgen. Het mannetje stijgt daarbij in een soort van roeiende vlucht met diepe vleugelslagen snel omhoog, afgewisseld met zwevend rondcirkelen. Hij brengt daarbij de zang van een reeks zachte boe-boe-boe-boe-klanken ten gehore. Dit alles heeft ook de functie het territorium aan te geven en af te bakenen. Al cirkelend, biddend, stijgend en dalend blijft de uil steeds boven zijn territorium. Plotsklaps kantelt hij steil omlaag en klapt in suizende duikvlucht snel achtereen met de vleugels tegen elkaar.

Op basis van het aanwezige aantal velduilen, de vertoonde balts en de confrontaties tussen de uilen over de territoriumafbakening werden voorlopig drie mogelijke territoria vastgesteld. Vanwege deze indicaties zijn er verschillende percelen nader gemonitord en doorgelopen om te zien of er inderdaad nesten waren. Dit met het oog op het reeds gestarte maaiseizoen en het dan beschermen van eventueel bebroedde nesten. Het vinden van nesten van de velduilen is met het doorlopen van de percelen een vrijwel onbegonnen zaak omdat een velduil zich heel goed verstoppt. Zij vliegt heel laat op bij menselijke benadering of zelfs helemaal niet waardoor men er dan langs loopt en het nest niet ontdekt.

De boeren binnen wier weiden de territoria zich bevonden zijn bij het vinden van nesten zeer behulpzaam

geweest. Zij hebben de betreffende percelen op dat moment op een rustige wijze gemaaid om aldus de kans te vergroten dat een mogelijk aanwezig vrouwtje van het nest kon wegvliegen. En gelukkig was dat ook het geval. Op 15 mei 2017 werd door een boer het eerste nest met 6 eieren tijdens het maaien ontdekt. Velduilen bouwen niet echt een nest. Het nest is een eenvoudige nestkom gemaakt via het plattrappen van de aanwezige vegetatie en maken op deze wijze een soort van ondergrond. Dit vaak onder een koepel van hoog gras. De velduil bouwt als het ware een soort van overkapping van grasstengels waaronder dan gebroed wordt. Dit geeft bescherming en beschutting.

(foto: velduil op nest in hoog gras). Dus vanaf de buitenkant nagenoeg niet zichtbaar. Via snel handelen en overleg met de boer en het 'Collectief Eemland' werden er afspraken gemaakt omtrent het deels ongemaaid laten en het

afschermen van een deel van het weiland.

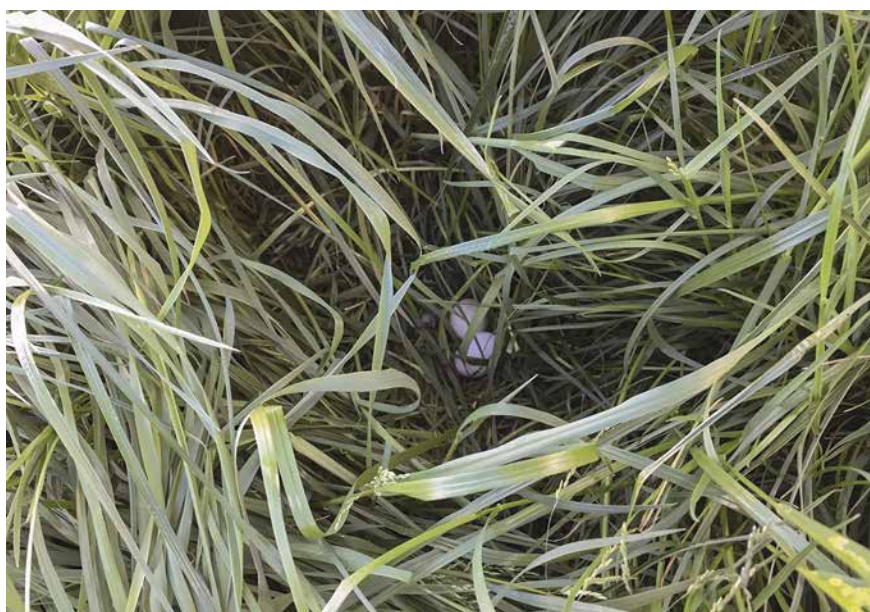
De eieren zijn wit en kogelrond. Een willekeurig gemeten ei in het eerste nest was 40 x 31 mm en weegt ongeveer 20 gram. Naarmate de broedtijd voortduurt verkleuren de eieren enigszins crèmekleurig. Dit werd in de huidige nesten ook vastgesteld door extra goed te kijken. De eieren worden gelegd met een interval van meestal twee dagen. Het eerst gevonden nest was dus op het moment van ontdekking ongeveer 10 tot 12 dagen oud. Alleen het vrouwtje bebroedt de eieren en het mannetje zorgt voor de voedselvoorziening. Hij houdt gedurende het broeden de wacht in de buurt van het nest, vaak zittend op een paaltje. Het was vele malen goed waarneembaar dat het mannetje prooien voor het vrouwtje tijdens het bebroeden van de eieren bij het nest bracht. Voor zoverre wij hebben kunnen waarnemen nam het vrouwtje niet of

velduil op nest in hoog gras

nest met jongen velduilen

nest met twee eieren

velduil met missende handpennen

niet structureel aan het vangen van prooien voor de jongen deel, ook niet toen zij al uit het nest waren. Slechts een enkele maal was er een vermoeden dat het vrouwtje ook prooien bracht bij de toen rond-zwervende jonge velduilen. De door het mannetje aangebrachte muizen werden in het nest door het vrouwtje in kleine stukjes gescheurd. We hebben kunnen vaststellen dat er sprake is van het aanleggen van een voorraad muizen in het nest. Bij één van de nesten vonden we zo drie grote woelmuizen. Het nest wordt door het vrouwtje schoon gehouden. Uitwerpselen, braakballen en prooiresten worden uit het nest verwijderd.

(foto: nest met jonge velduilen)

Meerdere keren werd waargenomen dat de velduil bij het jagen gebruik maakt van het zogenaamde 'bidden-gedrag', gelijk de torenvalk doet. De velduil staat voor een aantal seconden (uitzonderlijk tot ongeveer twee minuten), roerloos of (vooral bij stormachtige wind) heftig fladderend stil. Hij draait de kop van de ene kant naar de andere en kijkt ook eens onder het lichaam door naar de achterkant. Ongeveer 14 dagen na het uitkomen van het ei gaan de jonge velduilen aan de wandel.

Het tweede nest werd eveneens door de boer tijdens het maaien op 20 mei 2017 gevonden. Dit wederom door rustig te rijden tijdens het maaien. Dit nest had op het moment van ontdekking twee eieren.

(foto: nest met 2 eieren)

Bij latere controle werd het totaal aantal zes. Ook hier was het nest een eenvoudige kom tegen een forse struik van kroppaar en overkoepeld door hoog gras.

Ook bij dit tweede nest hebben we op een prettige wijze en in overleg met de boer en het 'Collectief Eemland' afspraken gemaakt over het ongemoeid laten en het afschermen van het nest. Opvallend is dat de nesten hemelsbreed gezien slechts zo'n 150 meter uit elkaar lagen. Wel gescheiden door een weg, welke kennelijk als territoriumgrens door de uilen werd aangehouden. Slechts enkele malen is een confrontatie waargenomen tussen de uilen van de verschillende territoria.

jonge velduilen bij het ringen

Eerste nest, ringdatum 12 juni 2017		
ringnummer	vleugellengte	gewicht
5.xxx.338	100 mm	251 gr.
5.xxx.336	90 mm	231 gr.
5.xxx.337	80 mm	203 gr.
5.xxx.339	65 mm	170 gr.
5.xxx.340	48 mm	134 gr.
Tweede nest, ringdatum 27 juni 2017		
ringnummer	vleugellengte	gewicht
5.xxx.358	75 mm	204 gr.
5.xxx.356	65 mm	188 gr.
5.xxx.357	60 mm	185 gr.
5.xxx.359	55 mm	148 gr.
5.xxx.360	50 mm	106 gr.

gewichten en vleugellengten bij het ringen

Het ging dan om de mannetjes. Het mannetje van het tweede nest was heel goed herkenbaar. Naast de lichtere kleur ook aan het duidelijk zichtbare gemis van een aantal handpennen.

(foto: velduil met missende handpennen)

Het aantal gevonden nesten is in 2017 bij twee gebleven. Van het eerste nest zijn op 12 juni vijf jonge velduilen geringd. Er waren oorspronkelijk zes eieren. Er werden bij het ringen geen eierresten meer aangetroffen. Maar het kan zijn dat er ten tijde van het ringen reeds een jong het nest had verlaten. Later is het hoogste aantal waargenomen jonge velduilen tegelijkertijd vijf geweest. Dat was toen in de aanwezigheid van de ouders. Dus in

Daan Buijtenhuis met velduil in de hand

totaal zeven velduilen redelijk dichtbij elkaar d.w.z. op een gebiedje in het weiland van ongeveer 150 vierkant meter. Zeven velduilen vlogen op waarvan er zes gingen zitten in de slootkant (vijf jongen en een adult). Deze jonge velduilen waren nog goed te onderscheiden door hun nog donkerbruine dekveren en de donsveren op de borst. Zij waren nu echt vliegvlug en hadden het vliegbeeld zoals hun ouders, maar werden nog wel gevoerd. Het hele eerste nest van vijf jonge velduilen was toen zes of zeven weken oud. Gezien de forse en snelle groei en ook het waarnemen van het vangen van muizen, is het aanbod van muizen ter plekke zeker goed geweest.

Van het tweede nest werd bij het ringen van de vijf jongen op 27 juni een niet uitgekomen ei gevonden. Dit ei bleek onbevruucht te zijn en is door ons uit het nest verwijderd. Van deze vijf jonge velduilen zijn er begin augustus vier tegelijkertijd in het weiland aangetroffen. Dit met behulp van het monitoren met de drone, welke vijf warmteplekken in het weiland detecteerde, waarvan er vier van de jonge velduilen bleken te zijn. Deze vlogen op nadat ik hen op ongeveer vier meter was genaderd. De exacte plek werd via de drone bepaald. De vijf jonge velduilen van het tweede nest zijn gedurende lange tijd in hun geboorteperceel gebleven. Dit perceel was herkenbaar door het niet gemaaid hoge gras. Daardoor waren de jongen tot aan hun vliegvlug zijn (zo'n vier weken na het uitkomen van de eieren) niet zichtbaar. Wel werd frequent waargenomen dat zij door het mannetje gevoerd werden. Dit was vaak dicht in de buurt van het nest. Bij beide nesten was er in de avonden geen waarneembare deelname bij het voeren van de jongen door het vrouwtje. Zij werden gedurende enige weken ook niet waargenomen. De waarnemingen waarbij met grote zekerheid konden worden vastgesteld dat het om de vrouwtjes ging (na het verlaten van de jongen van het nest) is slechts vijf keer geweest. We hebben ook rekening gehouden met de mogelijkheid van een tweede broedsel. Hierop hebben we verschillende percelen tot medio augustus gecontroleerd met de drone en met het slepen van touw over het grasperceel. In het verleden zijn enige malen zeer late (tweede?) broedsels van velduilen waargenomen: in de Noordoostpolder in december 1951 was de veldmuizenstand zo gunstig dat drie paren nog zo laat in het seizoen tot eileg overgingen. Maar eind december gingen deze nesten door invallende vorst helaas verloren. In juni 1957 viel Oostelijk Flevoland droog en was er nog een succesvol nest in december. Op 7 december 1959 bevatte een 'winternest' acht jongen en twee eieren. Dit nest was succesvol en er kwam een terugmelding van een jong uit dit broedsel vanuit Archangelsk (Rusland)

jonge velduil aan slootkant

Roelof Molenaar

Roelof Molenaar

bepalen. Dit ligt normaliter rond de 12 tot 14 dagen na het uitkomen van het eerste ei. Wel is dan de kans aanwezig dat er reeds jongen het nest hebben verlaten of dat er jongen zijn voor wie het nog te vroeg is om ze te ringen. De broedduur is 26 dagen. Het vrouwtje begint te broeden bij het eerste ei. Dat betekent dat het eerste ei ook aanmerkelijk eerder uitkomt dan het laatste. Bij een nest met zes eieren is dat verschil ongeveer 8 tot 10 dagen. Dit houdt in dat er een duidelijk waarneembaar verschil is tussen de grootte van de kuikens. En ook nog na het verlaten van het nest. Bij het ringen van de jongen is dat duidelijk te zien. **(foto: jonge velduilen bij het ringen)**

Onderstaand een overzicht van de gewichten en de vleugellengtes bij het ringen van de jongen.

Eerste nest, ringdatum 12 juni 2017
(Tabel: gewichten en vleugellengten bij het ringen)

Uit dit overzicht valt duidelijk het verschil af te lezen in de groeiontwikkeling tussen de jongste en de oudste velduil. Globaal is het oudste jong twee keer zo zwaar in vergelijking met de jongste. Het vrouwtje van het tweede nest kon ook geringd worden.

Opvallend is de broedvastheid van de vrouwtjes op het nest. Eerst bij zeer dichte benadering zal het vrouwtje het nest verlaten. Het mannetje heeft dan reeds door middel van zijn min of meer sissende slangengeluid kenbaar gemaakt dat er dreiging is en de indringer in de buurt van het nest ongewenst is. Heel bijzonder was de zeer sterke broedvastheid van het vrouwtje op het tweede nest. Bij de nestcontroles en bij het ringen van de kuikens verliet het vrouwtje het nest niet, hoe dicht we ook naderden. We hebben toen besloten haar van het nest te tillen en dat liet ze rustig toe, zij het dan wel met de gespitste oorpluimpjes. **(foto: Daan Buitenhuis met velduil in de hand)**

De ontwikkeling van de jonge velduilen in het nest en het vervolg daarna gaat bijzonder snel. De net uit het ei gekomen jongen zijn zeer licht (ongeveer 15 gram) en hebben een wit

Naar voedsel wenken met opgeheven vleugels

Roelof Molenaar

Roelof Molenaar

op 12 mei 1960.

Vaak vielen deze late broedsels samen met muizenplagen.

Het vermoeden dat er mogelijk een derde territoria was, komt door een waarneming in de vroege ochtend van 21 mei 2017. Toen werden naast de aanwezige vier adulte velduilen (twee vrouwtjes op het nest en twee mannetjes zichtbaar op wacht) nog twee adulte uilen (mogelijk een paartje) actief met elkaar bezig in de lucht naast de twee aanwezige territoria gezien. Deze vlogen vervolgens beide in noordelijke richting.

Ontwikkeling van de jongen

We hebben de twee nesten enkele malen gecontroleerd op de voortgang van het broeden, waarbij we inschattingen hebben gemaakt omtrent het tijdstip van het uitkomen van de eieren. Dit was redelijk makkelijk bij het tweede nest. Bij de ontdekking waren er nog slechts twee eieren en na tien dagen lagen er zes eieren in het nest. Voor het eerste nest hebben we de uitkomdatum deels gedaan op basis van de kleur van de eieren. Deze waren bij de ontdekking nog min of meer hagelwit, wat duidt op verse eieren. De schattingen werden in hoofdzaak gemaakt om het tijdstip van het ringen van zoveel mogelijk jongen te kunnen

donskleed dat na enige dagen overgaat in een beigebruine kleur. De ogen zijn de eerste tien dagen niet geopend. De jongen hebben eerst een zwartachtige gezichtssluiertegen een enigszins witte ringbaard. Het verschil in grootte en gewicht was goed waarneembaar tijdens het ringen.

Op 20 juni en op 4 juli hadden alle jongen van het eerste en het tweede nest de geboorteplek verlaten. We hebben bij het eerste nest heel goed kunnen zien dat de jongen de eerste dagen na het verlaten van het nest zich nog wankel bewogen en steunden en balanceerden op en met hun vleugels. De jonge velduilen van het eerste nest zaten binnen twee dagen al twee percelen verder en zochten beschutting in het hoge gras aan de slootkanten.

(foto: jonge velduil aan slootkant)

Ongeveer vier tot vijf dagen na het verlaten van het nest lopen de jongen redelijk stevig, zij het nog duidelijk met een voorovergebogen lichaamshouding. Ongeveer 10 tot 14 dagen na het verlaten van het nest vlogen de jonge velduilen hun eerste korte stukje. Na ongeveer 20 dagen konden we waarnemen dat zij bezig waren met het oefenen van het vangen van prooien. Een aandoenlijke blik waarbij de jonge velduilen springen, toehappen en knabbelen. Een soort van droog oefenen. Deze bewegingen worden in korte tijd steeds krachtiger en effectiever.

Gedurende deze periode worden de

jongen alleen gevoerd door het mannetje. Dit werd herhaaldelijk waargenomen. De jonge velduilen laten een piepende bedelroep horen en wenken als het ware met aan weerszijden omhooggehouden vleugels.

(foto: naar voedsel wenken met opgeheven vleugels)

De bedelroep kunt u beluisteren op: . Zie ook . En dan bij 'fledging begging call'.

De jongen en ook de ouders zijn vermoedelijk eind augustus uit hun broedgebied vertrokken. Het vertrek van de jonge velduilen valt meestal samen met het volledig zelfstandig worden wat betreft de eigen voedselvoorziening.

We hebben een groot aantal braakballen verzameld en deze zullen nader worden geanalyseerd om het dieet van 'onze' velduilen te kunnen vaststellen.

Slot

We hebben dit jaar weer veel kennis en ervaring opgedaan met betrekking tot het beschermen van de velduil. Met deze ervaring hopen wij ons in de komende jaren nog beter voor het broedsucces van deze prachtige vogels te kunnen inzetten. Hierbij is de prettige samenwerking met en de betrokkenheid van de boeren en het 'Collectief Eemland' onontbeerlijk. Zij verdienen dan ook zeker een grote pluim voor hun inzet en betrokkenheid.

Literatuur

Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. GMB Uitgeverij, Haarlem / KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken, 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi e.o., Hilversum.

Mebis, T., 1987. Uilen van Europa. Thieme, Zutphen.

Sparks, J. & T. Soper, 1972. Uilen – Natuurlijke en onnatuurlijke historie. Wetenschappelijke Uitgeverij, Amsterdam.

Van Loenen, G., 2017. De velduil krijgt wat vastere voet in de Eempolder. Deel 1. Introductie en algemene kenmerken. De Korhaan 51(4): 8-9.

Voous, K.H., 1988. Owls of the Northern Hemisphere. Collins, Londen.

Het voorkomen van de merel in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Gemaal op de grens van de polder Oostermeent en de Eempolder-Noord. Bij deze bebouwing en hoge bomen kan je de merel verwachten'.

Paul Keuning

Van alle lijsters is de merel in de Eempolders verreweg de meest algemene. De weilanden zijn uiteraard ongeschikt als broedgebied, maar de begroeiing bij de boerderijen geeft voldoende beschutting. Het grasland dicht bij de boerderijen levert flinke aantallen regenwormen en andere kleine dieren op, die als voedsel geschikt zijn. We zien daarom bij elke telling wel een paar merels, al zijn de aantallen ook nooit echt groot. Er zijn in ons land eigenlijk twee groepen merels. De ene zijn de bosmerels, de oorspronkelijke groep die vrij schuw is en vooral dierlijk voedsel eet. De andere zijn de stadsmerels, die zich aangepast hebben aan het leven binnen de bebouwing. Zij zijn niet schuw en leven ook van allerlei ander voedsel. De merels in de Eempolders zijn gebonden aan de bebouwing die daar aanwezig is en zijn daarom waarschijnlijk wat het vergaren van voedsel betreft, meer stadsmerels.

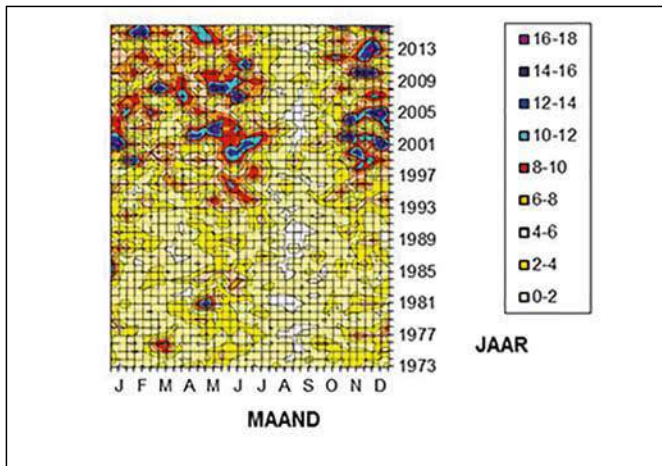
Figuur 1 geeft het algemene overzicht van de waargenomen merels. In figuur 2 staan de aantallen waargenomen merels per jaar. We zien dat die aantallen tot 1990 gemiddeld constant zijn. Na 1990 stijgen de deze snel tot ongeveer de eeuwwisseling. Daarna blijven ze weer constant op een niveau dat bijna drie keer zo hoog ligt als aan het begin van de tellingen. Het is niet

moelijk om deze ontwikkeling te verklaren. Voor 1990 stonden er vrijwel geen boerderijen in de Eempolders. Bij de landinrichting zijn vanaf 1990 een aantal boerderijen binnen de polder gebouwd. Rond die boerderijen zijn struiken en bomen geplant, en daarmee ontstond broedgelegenheid voor de merel. Voor de landinrichting zag men waarschijnlijk alleen aan de randen van de polders merels, die aan het foerageren waren op de weilanden. Landelijk zijn de aantallen merels al een tijd stabiel. Wat verrassend is, is dat de presentie (figuur 3) ook na het jaar 2000 nog wat lijkt toe te nemen. Het is duidelijk dat er weinig tellingen zijn waarbij geen merel waargenomen wordt.

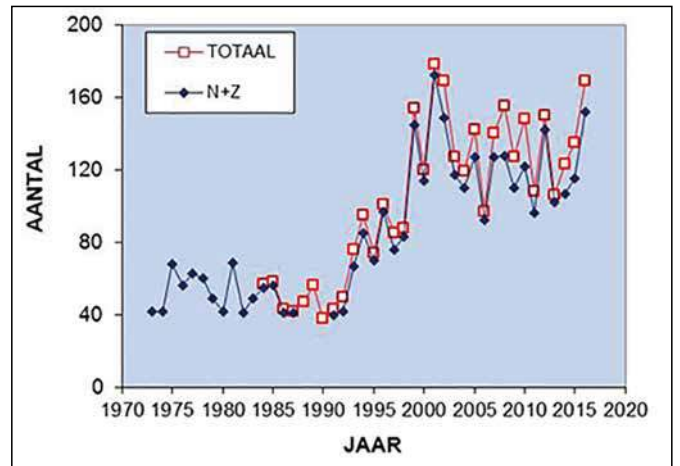
Figuur 4 geeft de verdeling van de aantallen in de loop van het jaar. De merels die hier broeden zijn vermoedelijk merendeels standvogels. In de winter trekken er ook grote aantallen merels uit oostelijker en noordelijker gelegen broedgebieden door. Vooral in maart en oktober is sprake van een sterke trek, die overigens hoofdzakelijk in de nacht plaatsvindt. Deze trekbewegingen zijn niet in figuur 4 terug te vinden. Wel lopen de waargenomen aantallen in oktober en november op. Het uiteindelijke aantal ligt echter in dezelfde orde als die in april en mei, en dan hebben we duidelijk met onze

eigen broedvogels te maken. Het lijkt daarom niet waarschijnlijk, dat er in de Eempolders belangrijke aantallen merels als wintergasten voorkomen. Wat sterk opvalt is de inzinking rond augustus en september. Het lijkt erop dat verreweg het grootste deel van de merels dan verdwijnt. Dat is niet aannemelijk, want waar zouden ze dan naar toe moeten? In deze periode maken merels de rui door. Kennelijk gedragen ze zich dan erg heimelijk, zodat ze veel moeilijker waar te nemen zijn. Na de rui schieten de aantallen weer omhoog naar het niveau van voor de dip.

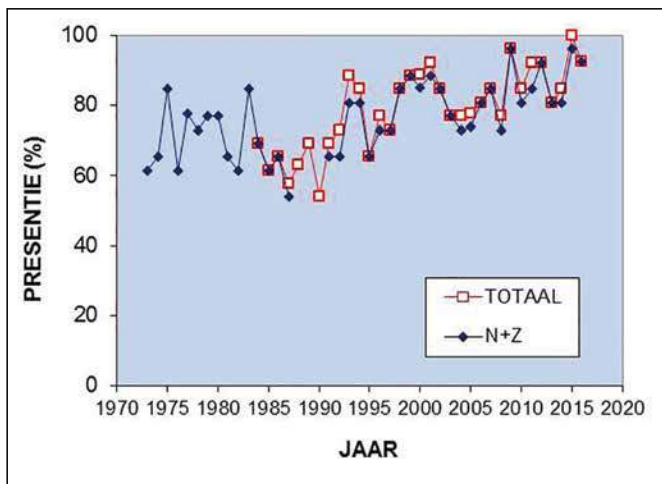
De laatste tijd is er veel te doen over het usutuvirus. Merels zijn hiervoor gevoelig; regelmatig worden in Nederland exemplaren gevonden die ermee besmet zijn. In september waren er zelfs berichten dat de merels bijna uitgestorven waren. Een blik op figuur 4 maakt duidelijk, dat in die periode een sterke, schijnbare afname van het aantal merels normaal is, zodat de zeer alarmerende berichten uit die tijd waarschijnlijk overdreven zijn. Later in het jaar nam het aantal waargenomen merels ook weer toe. Dat neemt natuurlijk niet weg dat er wel degelijk merels doodgaan aan dit virus. Een afname van de aantallen is dan te verwachten. Hoe sterk die is en hoe lang het duurt voor de stand weer op het oude peil is, kan natuurlijk alleen vastgesteld worden door regelmatig

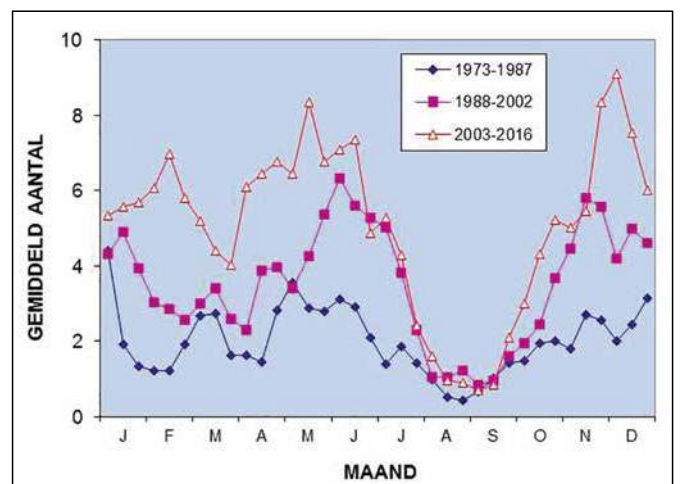
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de merel. Tot 1984 zonder de Oostermeent, vanaf dat jaar inclusief de Oostermeent.

Figuur 2. Totaal aantal getelde merels per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen.

Figuur 3. Presentie van de merel per jaar. De blauwe lijn geeft de presentie zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale presentie.

Figuur 4. Gemiddeld aantal merels per decade voor drie periodes van vijftien jaar.

tellingen uit te voeren. De laatste maanden lijken de aantallen in onze tellingen inderdaad erg laag, maar de periode is nog veel te kort voor definitieve conclusies. We gaan dus ijverig door met onze vogeltellingen, ook van de merels.

merel {man}

Rob Moolenbeek

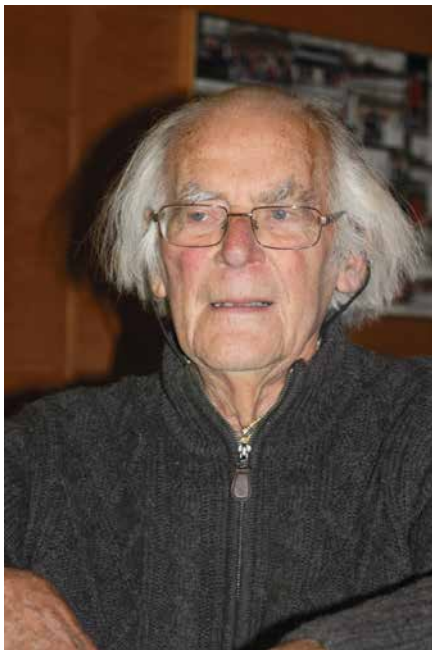
Literatuur

Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum

Evert Boeve: een overzichtstentoonstelling van zijn werk

9 -16 september 2017 in Ankeveen

R.G. (Rob) Moolenbeek

Evert Boeve, 19.9.2017

foto Rob. Moolenbeek

Een van onze oudste leden, zowel in leeftijd als in lidmaatschap, is Evert Boeve uit Ankeveen.

Zo'n gedreven natuurliefhebber komt natuurlijk voort uit de Nederlandse Jeugbond voor Natuurstudie (NJV). Als Weesper was hij, net nadat de Tweede Wereldoorlog was afgelopen, lid van

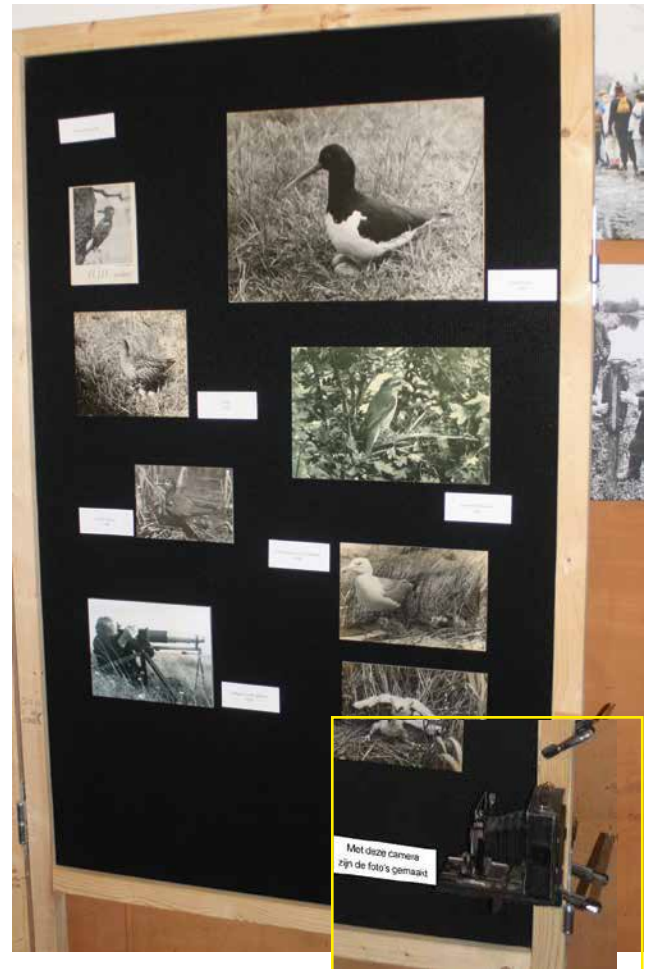
NJV afdeling Hilversum. Ook behoorde hij tot de initiatiefnemers van de oprichting van de Stichting Kritisch Faunabeheer en ontwierp hij het affiche tegen plezierjacht in Nederland voor deze vereniging. De inmiddels 90-jarige natuurliefhebber werkte als fotograaf bij Philips Duphar en maakte in zijn vrije tijd in de jaren 60 films over de broedbiologie van de koolmees, de winterkoning en de staartmees. In die tijd, met de toen beschikbare middelen, waren dat grensverleggende projecten. En natuurlijk werden deze films toen al aan de leden van de NVJ getoond. Later volgden nog enkele films o.a. over Staphorst, het turfsteken in Kortenhoef en over een Noord-Hollandse kooiker en zijn eendekooi. Maar naast het fotograferen en filmen had Evert altijd al andere kunstzinnige hobby's. Hij tekende graag, boetseerde en schilderde, maar bovenal werkte hij graag met hout. De fijne kneepjes leerde hij van de Nederhorst den Berge beeldhouwer Joop van Huissteden. Als Evert een boomstronk zag of kreeg dan had hij direct al een te maken beeld voor ogen, abstract of

figuratief. Natuurlijk zijn dat bij Evert vaak vogels geworden, maar ook abstracte beelden of personen zijn door hem de afgelopen 60 jaar gebeeldhouwd. Niets werd verkocht, soms wat weggegeven maar het meeste bevindt zich nog in zijn pittoreske huisje op de kruising Goog en Bergse Pad. Daar wonen hij en zijn vrouw Rie ook al weer meer dan 60 jaar, in de beginjaren verstoken van water, licht, riool en een redelijke toegangsweg. Veel ging toen met het bootje. Ook de verandering van de vogelbevolking van de Ankeveense Plassen heeft hij voor zijn ogen zien plaatsvinden, maar misschien daar later nog eens meer over. Ter gelegenheid van zijn 90ste verjaardag zou de overzichtstentoonstelling plaatsvinden, tegelijkertijd met 'Ankeveen Artistique', het grootste Art Festival in ons werkgebied. Helaas ging dit festival niet door vanwege het slechte weer. Maar de tentoonstelling van Evert werd wel gehouden in het clubgebouw van de Ankeveense IJclub en werd een groot succes. Vrienden, kennissen en kunstliefhebbers hebben in groten

v.l.n.r.: Kemphanen, Bosuil, Blauwe reiger, Zwarte sterns, Kemphaan, gestileerde Blauwe reiger, zijn houtsnedes van Evert Boeve

getale de tentoonstelling bezocht. En Evert gaat maar door. Toen ik deze week even op de koffie ging, zat hij rustig op de bank. Met in de hand een abstract houten kunstwerk in wording. Schuren, schuren en nog eens schuren en dan polijsten, er komt geen eind aan zijn werklust. In dit nummer van de Korhaan ziet u beelden, tekeningen en foto's van Evert afgebeeld. Met dank aan Jelle Hogenbirk voor het vrijzetten en het opwaarderen van de foto's. Geniet ervan.

Grauwe klauwier vrouw Nederhorst den Berg, 1948

foto E. Boeve

Overzichtspaneel foto's Boeve

Koolmees ca. 1965

aquarel E. Boeve

Winterkoning ca. 1965

aquarel E. Boeve

Affiche Stichting Kritisch Faunabeheer
tekening E. Boeve

Najaarsbijeenkomst op 18.11.2017 van de werkgroep roofvogels

en de resultaten van 2017

Wobbe Kijlstra

Voor de werkgroep roofvogels, die ook de raven volgt, begint het seizoen in februari en maart. Raven starten het vroegst met broeden. Hier is gelijk waakzaamheid geboden. Bij de roofvogels gaat het om het vinden van nesten. Zie je een tak met groene naalden op een nest, dan is de kans groot dat dit op orde wordt gemaakt voor een nieuw broedseizoen. De leden van de werkgroep volgen zo van alle roofvogelsoorten het broedseizoen. Dat loopt dan tot begin juli als de laatste jongen uitvliegen. Daarna is het stoom afblazen voor de inventariseerders, klimmers en ringers.

In november staat altijd de najaarsvergadering op de rol waarin de resultaten en vooral ook anekdotes, tips en trucs worden gedeeld. Op 18 november was het zover en hadden zich ruim 25 leden van de werkgroep verzameld bij Het Laer. Het werkgebied van de roofvogelwerkgroep is groter dan alleen het Gooi. Ook een groot deel van Utrecht wordt meegenomen. De coördinatie van de werkzaamheden was dit jaar in (goede) handen bij Margriet Hartman en Ton van den

Dorpe. En coördinatie is wel noodzakelijk. Het gaat voortdurend om het matchen van inventariseerders, klimmers en ringers. De inventariseerders houden de nesten in de gaten en geven aan wanneer er geklommen kan worden. De ringers worden erbij betrokken als de jongen geringd kunnen worden. Aan Margriet en Ton de kunst om te zorgen dat zoveel mogelijk nesten kunnen worden beklommen en jongen geringd. De ambities voor 2017 mochten er zijn met:

Het beklimmen van tenminste 20 nesten in de vroege ei-fase
Het beklimmen van zoveel mogelijk nesten voor het ringen van jonge roofvogels

Het afhandelen van calamiteiten, zoals uit de boom gevallen nesten of te vroeg afgevlogen jongen

Het verzamelen van informatie en nestkaarten voor het maken van de overzichten met broedresultaten

Het is gelukt om 23 nesten vanaf de vroege ei-fase te volgen. Dit leverde interessante informatie op. Zo had de havik bij de natuurbrug bij Crailo een nest met vier eieren en bleek er bij het

ringen nog maar één jong over. Bij de buizerd, die een eindje verderop een nest bezat, bleek iets soortgelijks. Dit nest, met twee jongen is uiteindelijk mislukt en waarschijnlijk gepreedeerd. Tijdens de rondes is geregeld een grote groep kraaien gezien, die aanvallen uitvoerden op het haviksnest. Mogelijk dat het de havik en buizerd niet is gelukt de aanvallen van de kraaien te weerstaan.

Het geeft wel aan dat het broedseizoen voor de roofvogels geen rozengeur en maneschijn is. Maar voordat we daarop doorgaan eerst de resultaten.

Er worden meer nesten gevolgd dan in de praktijk ook beklommen kunnen worden. De periode waarin geklommen en geringd moet worden is te krap voor de klimmers en ringers om alle nesten mee te kunnen nemen. Om toch het broedseizoen te kunnen beoordelen is het gemiddeld aantal geringde jongen van de nesten een goede graadmeter. Voor de havik ligt het gemiddelde iets lager dan over de afgelopen jaren met 2,7. Bij de buizerd was het een goed jaar. Hier lijkt het succes gerelateerd aan het aantal muizen. Over de afgelopen jaren is sprake van een

boven: Sperwer

Roderick van der Poel

links: Buizerd in de Trappenberg

Ton van den Dorpe

'zaagbeweging'. In een jaar met weinig muizen ligt het gemiddeld aantal jongen laag (<2) en in een goed muizenjaar als 2017 hoger en dit jaar dus op 2,5. Voor de sperwer komt het gemiddelde van 4,6 overeen met de afgelopen jaren.

Al met al een redelijk seizoen waarin het nodige is gebeurd. Tijdens de najaarsvergadering werden de nodige weetjes gedeeld. Op basis van de vleugellengte kun je bepalen hoe oud een jong is, de pootdikte helpt bij het bepalen van de sekse bij de buizerd. Kalkspetters onder het nest betekent jongen en als je de straal op de grond ziet groeien naar twee of drie meter wordt het tijd om de jongen te ringen.

De taakverdeling bij de sperwer zal meer tot de verbeelding spreken. Bij een van de nesten bleek dat de jongen overleden waren, maar dat tegelijk in het nest nog de nodige prooien lagen. Sperwers hebben een strakke taakverdeling. Het mannetje brengt de prooien aan, het vrouwtje verdeelt het onder de jongen. Het kan niet anders dan dat hier het vrouwtje is komen te overlijden en dat de jongen van de honger zijn omgekomen, omdat ze zelf

de grote prooien niet aankonden.

De raaf is de enige zangvogel die wordt gevolgd door de roofvogelwerkgroep. Maar dan hebben we ook gelijk wel een bijzondere vogel te pakken. Over de raaf doen de nodige mythes de ronde. Het hierna volgende verhaal van de wraak van de raaf past hier prima in. In de buurt van Bilthoven, wordt al 12 jaar een paar raven gevolgd. Dit 'paar' is altijd buitengewoon succesvol met gemiddeld 3,9 jongen per nest. Vorig jaar dreigde er een kink in te komen. Het vermoeden was dat een havik uit een naburig nest zich aan een van de

jonge raven had vergrepen. De raven zijn slimme vogels en zullen bedacht hebben dat hun tijd nog wel zou komen. Dit jaar grepen ze hun kans. Tijdens een bezoek aan het haviknest werd gezien dat de twee raven de havik aanvielen. De een lokte de havik van het nest, de ander ging op het nest. Bij de volgende controle van het haviknest bleek dat vier eieren waren verdwenen.

Roofvogels blijven hun bijzondere aantrekkingskracht behouden. Ik kijk al uit naar maart 2018 als het nieuwe seizoen weer start.

Havik in landgoed Eikenstein

Ton van den Dorpe

Hilversumse knobbelzwanen

perikelen rondom een koppel in de Laapersveldvijver*

R.G.(Rob) Moolenbeek

Het uitgezette geleewiekte vrouwtje

Af en toe zwemmen er wilde knobbelzwanen in vijvers in Hilversum. Echter de omvang van de vijvers is dusdanig klein dat een langdurig verblijf meestal niet mogelijk is. Uitzonderingen bevestigen de regel. In het najaar van 2015 strijkt er een mannetje knobbelzwaan neer in de vijver bij het Laapersveld. Omdat hier veel gevoerd wordt houdt het mannetje het hier goed uit. De nabijgelegen praktijkschool vindt het zielig dat het mannetje zo alleen is en besluit een vrouwtje knobbelzwaan te kopen en deze los te laten bij het mannetje. Er wordt een geleewiekt (amputeren van buitenste vleugellid waardoor de vogel nooit meer kan vliegen) vrouwtje aangeschaft en

Detail ring HE70 van jong uit 2016

Hele familie knobbelzwaan in oktober 2016

losgelaten. Het klikt meteen tussen beide vogels en er wordt een paar gevormd. Het mannetje is op 25 november 2015 aldaar door Frank Majoor geringd met ringnummer VT9508932 en het vrouwtje had een kweekring om (NL24A05068149).

In 2016 wordt er een nest gemaakt op een van de eilandjes en er komen vier jongen uit. Eén jong redt het niet en een drietal donkergrijze jongen wordt volgroeid. De drie jongen worden door leden van het Vogelringstation het Gooi van een ring voorzien. Dat geeft de mogelijkheid om het gedrag van deze jongen te volgen en voorkomt soms dat jagers deze geringde vogels afschieten. Ja, in Nederland mag veel geschoten worden als het 'landbouwschade' voorkomt. Naarmate het broedseizoen vordert komen er berichten van omwonenden dat de man knobbelzwaan zich soms agressief gedraagt ten opzichte van de ca. 15 aanwezige witte soepganzen. Zij verzoeken daarom de gemeente Hilversum om deze 'agressieve' zwanen weg te laten halen. Op 29 oktober verschijnt er in de Gooien Eemlander een verhaal waarin gemeld wordt dat de zwanen zullen worden verwijderd. Reden voor mij om direct een brief aan de gemeente Hilversum (afdeling Publiekszaken) te sturen waarin ik hen wijs op het feit dat het verboden is om wilde

knobbelzwanen zo maar te vangen of te verplaatsen (Flora en Faunawet, artikel 9). Ik heb telefonisch overleg met de beheerder van Ganzenbescherming Nederland (het Ganzenparadijs) die de ganzen zal wegvangen en daarna opvangen. Hij is van mening dat beide knobbelzwanen zijn geleewiekt en dus gevangen mogen worden. Ik vertel hem dat de wilde knobbelman door ons geringd is en dat daardoor ook de jongen als wild moeten worden beschouwd en NIET gevangen mogen worden. Ik dreig nog door zowel de gemeente als de vanger aansprakelijk te stellen en zo nodig de AID (Algemene Inspectie Dienst) in te schakelen. Dat heeft succes. Beide partijen laten niets meer van zich horen en laten de familie knobbelzwaan verder met rust.

Op 8 november 2016 zie ik de vijf vogels nog in de Laapersveldvijver. Echter op 15 november zit daar alleen het geleewiekte vrouwtje nog en tref ik het mannetje met twee jongen aan in de Compagnievijver vlakbij het ziekenhuis. Hemelsbreed een paar honderd meter vliegen. Omdat de vogels geringd zijn, is het honderd procent zeker dat dit de vogels uit het Laapersveld zijn. Een, links geringd jong ontbreekt en is vermoedelijk elders terechtgekomen. Tot op heden is deze vogel nog niet gemeld. De drie vogels maken geregeld kleine vluchtjes boven

deze vijver en blijven daar zo'n twee weken. Daarna verdwijnen ook zij. Jongen zwanen verblijven zo'n drie tot vier jaar in grote groepen op bv. de randmeren en als daar paren zijn gevormd, zoeken zij een eigen territorium.

Het vrouwtje blijft, omdat zij geleewiekt is, de hele winter op het Laapersveld waar gelukkig tijdens de vorstperiode een flink wak is. Het voorjaar nadert en terwijl elders in het Gooi al paren knobbelzwanen op eieren zitten verblijft het vrouwtje eenzaam op het Laapersveld. Dan, zo rond 10 april 2017 verschijnt pa knobbel weer ten tonele. De paarband wordt hersteld en weer wordt er een nest gemaakt op een van de eilandjes. Op 1 mei meldt Renée Beekman mij dat het vrouwtje zit te broeden. Net als in 2016 worden er vier jongen (nu drie donkergrijze en een wit jong) geboren. Dan op 15 juni 2017 slaat het noodlot toe. In de Gooi- en Eemlander van 16 juni wordt gemeld: "Vaderzwaan Laapersveld doelbewust doodgereden. Volgens buurtbewoners is de zwaan overreden en is de bestuurder doorgereden. Getuigen noteerden het kenteken van de auto en schakelden de politie in. De politie is vrijdag druk bezig met onderzoek, zegt een woordvoester. Het gaat om een milieudelict waarvoor een verdachte

Vrouwtje met vier jongen, 21 juni 2017

niet buiten heterdaad kan worden opgepakt. Als hier sprake is van opzet, moet dat wel worden aangetoond. We roepen eventuele andere getuigen op zich ook te melden. Hoe meer getuigen, hoe beter." De dierenambulance kan niet veel meer doen en neemt de dode zwaan mee. De moeder blijft achter met haar vier jongen. Op 23 juni en 6 juli zie ik dit koppel nog op het Laapersveld. Rond half juli belt Renée Beekman mij met de mededeling dat een donkergrijs jong dood in de vijver ligt. De overige drie jongen groeien voorspoedig op en

worden ook nu weer geringd door leden van het Vogelringstation. Ook deze jongen kunnen we daardoor weer gaan volgen. Ik hoop dan ook in een vervolgartikel over het wel en wee van deze knobbelzwanen terug te komen. Dank aan Frank Majoor en Pascal Gijsen (ringers) en Renée Beekman voor het aanleveren van gegevens.

*Mededeling VRS het Gooi nr. 30

Foto's bij deze rubriek zijn van Rob Moolenbeek

Trotse vrouwtje met drie bijna volwassen jongen, 12 september 2017

Een invasie van grote en kleine barmsijzen in het Vechtplassengebied

Rob Moolenbeek

Grote Barmsijs

Afgelopen najaar kwamen vele duizenden barmsijzen uit het noorden (Scandinavië) het oosten (via de Baltische staten uit Noord-Rusland) naar ons land. In de maand november werden er bijvoorbeeld meer dan 6000 geringd in Ventas Ragas, Litouwen. Het merendeel van de vogels betrof de grote barmsijs (*Acanthis flammea flammea*). Echter het verschil tussen de grote en kleine barmsijs is niet zo eenvoudig. Er is al heel veel gepubliceerd over de diverse soorten c.q. ondersoorten, maar het blijft lastig.

Rob Moolenbeek Kleine Barmsijs

In mijn tuin in Ankeveen lukte het om in de maanden november, december en januari enige tientallen barmsijzen te vangen. En dan is in de hand het verschil meestal wel te zien, zeker als je ze gelijktijdig vangt. Hierbij wat foto's van de grote en kleine barmsijs. De kleine (*Acanthis cabaret*) is broedvogel in Nederland, maar dan wel voornamelijk in de duingebieden en op de waddeneilanden. Hij heeft een beperkt verspreidingsgebied dat loopt van het Verenigd Koninkrijk tot Zuid-Zweden en Centraal-Europa.

Rob Moolenbeek

Afgezien van een klein verschil in grootte zijn dit de belangrijkste verschillen die mij opvielen. Bij de kleine barmsijs is de kleur van de kop (wangen en nek) meer bruin en de lichte eindbanden op de armpendekveren en tertials (elleboogpennen) meer bruinachtig. Verder is ook de rug meer bruin en is de stuit meestal minder licht dan bij de grote barmsijs. Bij de grote barmsijs zijn de eindbanden op de armpendekveren en tertials bijna wit. Ook lijken de wangen van de grote lichter te zijn. In het veld valt het meestal niet mee om barmsijzen goed in beeld te krijgen. Ze foerageren hoog in de bomen, vaak op elzenproppen en dergelijke. Maar mocht het u lukken om ze op de voedertafel te krijgen let dan op bovengenoemde kenmerken. Aan de vorm van de staartveren kunt u dan ook zien of het een jonge of adulte vogel is. Bij jonge vogels zijn de staarteinden puntig en bij de adulte vogels meer afgerond. Het verschil tussen man en vrouw is ook lastig. Vooral bij jonge vogels. Meestal hebben mannen iets meer rood op de kop en zijn er roze veren op de bovenborst. Kortom, het is niet altijd eenvoudig om beide soorten te scheiden en het verschil tussen man en vrouw bij jonge vogels is ook lastig te zien. Mededeling VRS het Gooi no. 31

v.l.n.r
Kleine en Grote barmsijs
Rob Moolenbeek

Veldschetsen

Een verlokking die nergens anders op lijkt

Johan de Koning

Goudvink

tekening: Doortje van Dijk

Schetsen van een goudvink

tekening: Doortje van Dijk

Dodaars

tekening: Johan de Koning

Vogels waarnemen doen we het liefst tijdens de trek, in het vroege voorjaar of het vroege najaar. Maar wat is eigenlijk de beste tijd om ze te tekenen? Je zou bijna zeggen: de winter. Ze gaan niet schuil achter gebladerte en ze moeten voedsel zoeken om de vetreserves aan te vullen die ze in een koude nacht hebben verloren. Daar komt bij dat de verenpracht van veel vogels beter uitkomt in de kale winterse natuur, zeker als er sneeuw ligt. Dat zie je goed in het prachtboek *Wintervogels* van Lars Jonsson (2015). We kennen Jonsson door zijn gids *Vogels van Europa*, die in de jaren negentig de Peterson van de troon stootte. Hij woont op het Zweedse eiland Gotland en maakte zijn nieuwe boek daar op basis van de top zestig van de Zweedse tuinvogeltelling. Hij schrapte alle vogels met zwemvliezen en vulde de lijst aan met vogels die in de tuin rond zijn atelier voorkomen, zoals de fazant. Niet alleen de tekeningen zijn zo levendig als het maar kan, de verhaaltjes ook. Het verenkleed van de pestvogel noemt hij "een afbeelding van het noordelijke landschap". Hij ziet er korstmossen, berkenstammen, sparrentakken, kraaiheide, dotterbloemen en veenwater in terug. Over het baltsgedrag van de fazant – even een sprongetje naar de winter – merkt hij op dat het mannetje het vrouwtje voortdurend de weg verspert, "als een buitengewoon vasthoudende tapijtverkoper". Al zonder tekening zie je de vogel voor je. De tekeningen zijn net zo persoonlijk als de verhaaltjes. Bij de uitwerking gebruikt hij wel foto's, maar zijn schetsen blijven toch het uitgangspunt: "De schets is de sleutel tot de ervaring, en uiteindelijk is het gewoon mijn eigen ervaring die ik wil overbrengen." Als je dit boek leest en bekijkt, zou je het enige nadeel van

tekenen in de winter bijna vergeten: de kou. Jonsson koos natuurlijk niet voor niets tuinvogels, net als zijn Schotse ex-collega John Busby 's winters graag deed. Lok de vogels naar je tuin en je kunt lekker achter het raam binnen blijven zitten. Jonsson maakt er veel werk van om van zijn tuin een vogelparadijs te maken. In zijn vriezer liggen bijvoorbeeld altijd wel wat dode hazen en konijnen, die hij langs de weg heeft gevonden en die hij gebruikt om buizerds te lokken. Gelukkig valt in onze tuinen in het Gooi ook veel te zien. Doortje van Dijk uit Hilversum plaatste op de Flickr-pagina van de Vogelwerkgroep

([flickr.com/groups/vwggooi](https://www.flickr.com/groups/vwggooi)) onlangs een vrolijke pagina met schetsen van de eerste goudvink in haar achtertuin in tien jaar. Waarna ze er ook nog een fraaie uitgewerkte tekening van maakte. De goudvink is ook een favoriet van Jonsson, die over de warmrode borst van het mannetje schrijft: "Op een kille winterdag met grijze lichten en witte sneeuw is deze kleur het mooist, als een verlokking die nergens anders op lijkt." Thuisblijven en wachten dus, deze winter? Nee hoor, niet per se. Als je bang bent voor de kou, kun je ook vanuit de auto veel zien, of een vogelkijkhut opzoeken die uit de wind ligt, of glazen ramen heeft. Zoals de hut

in het rivieroeverreservaat de Blauwe Kamer, of de 'Zeearend' bij de Oostvaardersplassen. Zelf raakte ik daar laatst gebiologeerd door een kleine, beweeglijke watervogel. Hij dook liever dan dat hij poseerde. Die komt bij Jonsson weer niet voor, met zijn zwemvliezen.

Literatuur

Jonsson, L., 2015. Wintervogels. Kosmos, Utrecht/Antwerpen.

Gouden Lepelaar voor Dick Jonkers

overgenomen met toestemming van de website van STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow)

Zijn leven lang heeft Dick alles gedaan wat je kunt bedenken op het gebied van vogels. De ooievaar heeft er altijd deel van uitgemaakt. Wij kunnen niemand bedenken die langer dan Dick de ooievaars heeft gevolgd en heeft beschreven in talloze artikelen en boeken. Dick is STORK-bestuurder van het eerste uur en mede-oprichter van STORK. Daarom vond het STORK-bestuur het de hoogste tijd worden, om Dick te onderscheiden met een Gouden Lepelaar. Vogelbescherming vond dit ook en 7 oktober was het zover. Juun de Boer (Vogelbescherming) kwam naar Ankeveen om Dick de Gouden Lepelaar op te spelden.

Gefeliciteerd Dick!

v.l.n.r. Juun de Boer en Dick Jonkers

foto Joke van Velsen

Vogeltreffers

Hugo Weenen

Ik heb voor deze Korhaan foto's geselecteerd die in ons werkgebied gemaakt zijn in 2017. Het Gooi is een gebied met veel verschillende biotopen en een groot aantal prachtige natuurgebieden. Ik vogel en fotografeer dan ook voornamelijk in het Gooi. Meer foto's van mij zijn te vinden op www.hugoweenen.nl

Pimpelmees in de sneeuw.
Vanwege de winterse omstandigheden had ik onze tuinvogels een aantal zonnebloemen ter beschikking gesteld. Deze pimpelmees maakte daar dankbaar gebruik van.
Blaricum december 2017

De natuurbrug bij ziekenhuis Gooi Noord is in het voorjaar een favoriete plek voor winterkoninkjes. Ik ga er in die tijd elk jaar even naar toe om deze mooie kleine vogeltjes te fotograferen.
Blaricum maart 2017

De Eempolder is in het voorjaar "the place to be", o.a. voor tureluurs. Op deze foto van een tureluur zie je deze mooie vogel van heel dichtbij. Zelfs met een telescoop zie je niet zoveel details. Mei 2017

Nederland is heel belangrijk voor grutto's, in geen enkel ander land broeden zoveel grutto's als in Nederland. De Eempolder is een geweldige plek voor grutto's, ook om grutto's te fotograferen. Deze foto is gemaakt vlak nadat een weiland was gemaaid, waardoor de Grutto van top tot teen goed te zien is. juni 2017

Kemphaan mannen hebben tijdens de balts een exotisch uiterlijk, in dit kleed kom je ze helaas niet meer zo vaak tegen in het Gooi. Eempolder mei 2017

De kluut is één van de mooiste steltlopers in Nederland en ... ze broeden in de Eempolder!
Deze foto heb ik, liggend in de modder tussen het riet, in de Eempolder bij avondlicht gemaakt. De foto geeft een van de belangrijkste emoties in de vogelwereld goed weer: de zorgzaamheid van de ouder voor haar kinderen.

In april 2017 zag ik een paartje zwarte spechten op de Tafelbergheide en lukte het me om enkele foto's te maken. Waar ze hun nest hebben gemaakt is mij niet duidelijk, waarschijnlijk in de omringende bossen.

Boerenzwaluwen zijn algemeen in het Gooi en niet schuw, maar het is nog niet zo makkelijk om ze goed te fotograferen. Deze foto laat een typische schermutseling zien tussen boerenzwaluwen en het was mij niet helemaal duidelijk welke emoties of andere drijfveren hier in dit geval aan ten grondslag lagen. Eempolder mei 2017

2017 een jaar vol broedvogelinventarisaties

Wobbe Kijlstra

Het is nog niet zolang geleden dat jaarlijks alleen de broedvogels in de Waterleidingplas werden geteld. In 2017 staat de teller op zeven gebieden, die op verzoek van de verschillende terreinbeheerders zijn geïnventariseerd. Ongeveer 30 tellers hebben deze klus geklaard

Op 13 december werden de resultaten gepresenteerd en waren ruim 40 mensen (terreinbeheerders, tellers en andere belangstellenden) benieuwd naar de resultaten naar de infoschuur gekomen.

In 2017 zijn de volgende gebieden geïnventariseerd:

- Hilverbeek en Spanderswoud (Natuurmonumenten) (Mooij, J., rapport no. 267)
- Waterleidingplas (in voorbereiding)
- Dode Hond (Prop, D., rapport no. 260)
- Groeve Oostermeent (Prop, D., rapport no. 258)
- Eilandje bij de pier in Huizen (Casander, H., rapport no. 263)
- Laarder Wasmeer (Kijlstra, W. & H. Dijkers, De Korhaan 51)
- Het Hol en de Suikerpot (De Vink, C., rapport no. 265)

Het stramien bij de inventarisaties is ieder jaar gelijk. Elk gebied wordt tweewekelijks bezocht door minimaal twee tellers. Meestal is dit een combinatie van ervaren en minder ervaren tellers. Alle waarnemingen die duiden op territoriaal gedrag, worden geregistreerd en verwerkt. De door Sovon ontwikkelde broedvogelkarteringsmethode wordt gehanteerd. Nieuw in 2017 was dat de waarnemingen gelijk in het veld digitaal via een mini tablet zijn ingevoerd. Na de laatste telling berekent het systeem

Dick Jonkers en Carel de Vink

Iwan Vermeij

van Sovon de territoria via de automatische clustering.

Uit de presentaties sprak wat het inventariseren zo leuk maakt. Met z'n tweeën in een kano het Hol en de Suikerpot verkennen, met een bootje naar de Dode Hond, waar je overrompeld wordt door de nachtegalen die bezit hebben genomen van het oermoerasbos 2.0. De zon die opkomt boven het verstilde water van de Waterleidingplas en de wereld roodpaars kleurt of bij het Laarder Wasmeer met de nevel boven de eeuwige zandvlakte. De gebieden die worden geïnventariseerd zijn stuk voor stuk 'pareltjes' in het Gooi en de meeste zijn normaal niet toegankelijk.

En er zijn vogels. Soms heel veel en soms ook heel bijzondere. Qua aantallen soorten en territoria spanden Hilverbeek, het Laarder Wasmeer en de Dode Hond de kroon. Over het Laarder Wasmeer is al eerder bericht in De Korhaan. In Hilverbeek zijn, net als

bij het Laarder Wasmeer, 53 soorten geteld met in totaal liefst 593 territoria. Bijna in alle gebieden komen wel een of meerdere soorten van de Rode Lijst voor.

Kortom genoeg ingrediënten om van het inventariseren een aantrekkelijke bezigheid te maken.

De rapporten van de inventarisaties staan inmiddels bijna allemaal op de website en kunt u op uw gemak bestuderen.

De inventarisaties gebeuren zoals gezegd op verzoek van de terreinbeheerders. Zij willen onder andere graag weten wat het effect van hun beheer is. Zo zijn de Groeve Oostermeent en het Laarder Wasmeer driejaarlijks geïnventariseerd en wordt de Waterleidingplas elk jaar geïnventariseerd. Zo leveren de inventarisaties een aardig beeld op van het effect van het beheer op de vogelstand.

De Waterleidingplas was tot voor kort een bolwerk voor de grote karekiet.

Echter het aantal grote karekieten nam na 2010 in een rap tempo af en de laatste paar jaar wordt er met uitzondering van een incidentele waarneming geen grote karekiet meer gehoord. Een belangrijke oorzaak is het verdwijnen van het (overjarig) riet dat werd opgegeten door de grauwe ganzen. Voor Waternet was dit reden om een beleid op te zetten waarbij de

stuifzandgebied, een middengebied met schrale graslandvegetatie en veel opkomende bomen en struiken en een graslandgebied waar ook enkele plekken voorkomen, die een groot deel van het jaar onder water staan. De groei in aantal soorten (van 34 naar 53) en territoria laat zien dat het beheer 'werkt'. De roodborsttapuit heeft zich gevestigd in het stuifzandgebied. De

binnengebied is een moerasbos ontstaan. In het voorjaar staat hier 10 tot 40 cm water. Naarmate het voorjaar vordert en de temperatuur stijgt, zakt de waterstand. In juli staat het binnendeel van het eiland droog. Het gebied is een eldorado voor bos- en struikvogels. Nergens in het Gooi komen zoveel nachtegalen voor als op de Dode Hond. Ook de grauwe gans heeft het gebied ontdekt en is met 250 nesten de meest talrijke broedvogel. De eieren worden ieder jaar geprikt zodat ze niet uitkomen.

De terreinbeheerders zijn blij met het werk van de Vogelwerkgroep. Aan het eind van de avond presenteerden de verschillende terreinbeheerders de gebieden die ze volgend jaar graag geïnventariseerd willen hebben. Het is een aanzienlijke lijst met onder andere de Laapersheide, Naardermeent, Corversbos, Hilversumse Bovenmeent, Breukeleveense Plas en Oostelijke Vechtplassen. Of het lukt al deze gebieden te inventariseren hangt af van waar de belangstelling van de vrijwilligers naar uitgaat.

Hugo Weenen

ganzen worden verjaagd zodat het riet weer de kans krijgt te groeien. Tot een terugkeer van de grote karekiet heeft dit nog niet geleid. Wel is er sprake van een toename van andere soorten die ook afhankelijk zijn van het riet. Naast een duidelijk herstel van de kleine karekiet, lijkt het alsof de waterral het gebied heeft herontdekt. Het herstel van het riet is voor de kuifeend en krooneend reden om elders hun heil te zoeken. Bij deze soorten is sprake van een afname. Het investeren in het herstel van het riet lijkt succesvol. Wie weet valt in 2018 weer een eerste territorium van de grote karekiet te melden

Na de sanering in 2011 wordt het Laarder Wasmeer om de drie jaar geïnventariseerd. Tijdens de waterbodemsanering is het gebied schoongeschrapt. De vervuilde toplaag van de bodem is verwijderd en veel kruiden- en struikvegetatie is verdwenen. Het gebied kan worden onderverdeeld in drie delen. Een

Dirk Prop

gekraagde roodstaart en boomleeuwrik zijn te vinden op de plekken met bomen en struiken en Kievit, meerkoet en wilde eend zijn aanwezig in het grasland gebied.

Direct ingrijpen of actief beheer heeft effect op de vogelstand. Het Hol en de Suikerpot zijn voorbeelden van wat natuurlijke ontwikkeling vermag. Carel de Vink gaf zijn presentatie de titel 'Hoe bosvogels het moeras veroveren' mee. Ten opzichte van de inventarisatie in 2010 is sprake van een verdubbeling in het aantal sprinkhaanzangers, een teken dat het gebied aan het verdrogen is. Ook de boompieper, zanglijster en tuinfluiter doen het uitstekend. Allemaal bossoorten die dankbaar gebruik maken van de hoger wordende bomen en dichtere begroeiing. In de Suikerpot was zelfs de wespandief present.

Bij de Dode Hond bestaat het beheer vooral uit nietsdoen. De ringdijk wordt jaarlijks gemaaid zodat deze toegankelijk is voor recreanten. In het

Literatuur

Casander, H. 2017. Vogels op het meest zuidelijke eilandje langs de pier in Huizen, eerste helft 2017. VWG het Gooi Rapport 263: 1-14.

De Vink, C., 2017. Broedvogels van Het Hol 2017, met beknopte aanvulling van gegevens uit De Suikerpot. VWG het Gooi Rapport 265:1-33.

Kijlstra, W. & H. Dijkers, 2017. Resultaten broedvogelinventarisatie Laarder Wasmeer. De Korhaan 51(4): 16-17.

Mooij, J., 2017. Broedvogels van Hilverbeek en Spanderswoud 2017. VWG het Gooi Rapport 267: 1-41.

Prop, D., 2017. Broedvogels van de Dode Hond. VWG het Gooi Rapport 260: 1-28.

Prop, D., 2017. Broedvogels van de Groeve Oostmeent 2017. VWG het Gooi Rapport 258: 1-5

Het wonder in de nestkast

Coby Jeninga*

'Alles went' zegt men weleens, en dat zal misschien zo zijn, maar wat ik elk jaar meemaak met en in de nestkasten blijft mij op zijn minst verwonderen. Zonder goed te weten wat het inhield, gaf ik me in januari 2014 op bij de Werkgroep Nestkasten, omdat ik iets wilde doen voor de vogels en de VWG. Ronald Beskers, de coördinator zou me laten zien, wat de bedoeling was.

Ik weet het nog goed, april 2014: met de ladder het bos in, "... ah wat heerlijk, lekker buiten en ook nog iets nuttigs doen."

Ik had niet kunnen bedenken van welk wonder ik deelgenoot zou worden. Allereerst de nestbouw, dan wordt er hard gewerkt om een degelijk nestje te bouwen. Zodoende weet ik nu dat een boomklever een heel ander nest maakt dan een meesje.

Vervolgens wordt er elke dag, in de vroege ochtend een eitje gelegd, tenminste als de weersomstandigheden goed zijn. De eitjes worden netjes toegedekt en de ouders zijn dan overdag meestal niet thuis.

Als er genoeg eitjes zijn (een pimpelmees kan wel 10 tot 14 eitjes leggen, een boomklever gemiddeld 6), dan vinden we bij de controle moeder op de eitjes.

".....Oh stoor ik ze nu niet?" Nee daar blijken ze goed tegen te kunnen. Van Ronald heb ik geleerd hoe ik behoedzaam het vogeltje opzij kan zetten om de eitjes te tellen. Sommige vogels vliegen alsnog weg maar zijn binnen een paar minuten weer terug in de kast.

Natuurlijk doen we de controle met aandacht en zorgvuldigheid: als het heel koud is dan laat ik het vogeltje op haar eitjes zitten, zeker als ze bijna of al uit zijn gekomen. Ook als het regent, ga ik niet controleren.

Na gemiddeld twee weken broeden, komt er uit het eitje een heel klein kaal mormeltje met armpjes (worden de vleugeltjes) en pootjes, grote zwarte vlekken (ogen) en een enorme snavel. Nu moeten de ouders echt aan het werk: die snavels gaan constant open, een groot keelgat verschijnt waar larfjes

en rupsjes in verdwijnen. De ouders vliegen af en aan.

Als de voedselvoorziening goed is, groeit het kleine mormeltje als kool, en binnen een week ontstaan er al slagpennetjes, en veren op rug en nek. Na een dag of negen gaan de oogjes open en met 14 dagen is het vogeltje duidelijk herkenbaar in zijn soort en zit

19 dagen uit de kast, bonte vliegenvangers al met 15 dagen en boomklevers pas als ze 22 dagen zijn.

"Maar waarom doen we dit?" vroeg ik me af, het zal toch niet alleen zijn om ons van de straat te houden. Het eerste doel is bescherming van de holenbroeders. De verzamelde

Nestkast met bijna vlieglugge pimpelmezen

Wobbe Kijlstra

het al aardig in de veren.

Een wonder om een vol nest kleurrijke pimpelmezen in de nestkast te hebben. Soms zitten ze gestapeld, soms in een kring met de snavels naar elkaar of juist naar buiten gericht. Er is duidelijk orde. Nog even aansterken en groeien, en dan komt de uitvliegdag, iedere soort op zijn eigen tijd. Meesjes vliegen met

gegevens blijken van belang te zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Aan de hand van de broedresultaten kunnen we zien hoe de vogels omgaan met de klimaatverandering, de zure regen, het beheer van een terrein en of een terrein rijk is aan voedsel of niet. n een handig voorgedrukt boekje noteer ik, tijdens de controle, alles wat ik

Boomklever op nest

Nest van de bonte vliegenvanger

Wobbe Kijlstra

tegenkom in de nestkast. Die gegevens worden na het broedseizoen naar de nestkastcoördinator gestuurd en vervolgens naar Sovon.

De nestkastcontrole in het Gooi is één van de best georganiseerde controlegebieden van Nederland en de gegevens worden regelmatig gebruikt voor diverse onderzoeken.

Wat bijzonder dat ik daaraan mee kan meewerken!

Dankzij onze Ronald Beskers is het Gooi zo goed georganiseerd, en hangen er nu bijna 1800 nestkasten. Deze zijn voor een groot deel door hemzelf in elkaar getimmerd en opgehangen. Het controleboekje heeft

hij ook ontwikkeld, en hij heeft de contacten met Sovon, en NIOO (Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek, Wageningen) gelegd en niet te vergeten met het GNR, in wiens gebieden de meeste kasten hangen.

Ronald doet al jaren alle werk rondom de nestkasten, maar wil intussen wel graag wat delegeren.

Onlangs hebben we een bijeenkomst georganiseerd voor alle nestkastcontroleurs in het Gooi: dat zijn er 25! Het was erg leuk en leerzaam om elkaar te ontmoeten!

Het doel was ook om te zien of er interesse was om mee te doen in een subwerkgroep. En dat was er!

Die dag is er een werkgroep nestkastcontrole opgezet, waarin naast Ronald Beskers ook Henny Meulepas, Frits Wolfswinkel, Pieter Jan Hegenbart (reserve) en ondergetekende zitting hebben.

Ook komt er een reparatiegroep, waarvoor Mathijs Bakker zich heeft aangemeld.

Als je zin hebt om je aan te sluiten bij de controles, de coördinatiegroep en/of de reparatie groep, welkom, meld je aan!

*Namens de nestkastcontrolewerkgroep, e-mail: nestkastonderzoek@vwggooi.nl

Insectenhotel als snackbar

Dick A. Jonkers

Half november ontdekte een grote bonte specht, dat er aan de schutting in mijn tuin een insectenhotel aanwezig was. Door mij was nog nooit gesignaleerd dat insecten daar gebruik van maakten. De specht ging aan de kast hangen en begon te beitelen. Dit duurde enkele minuten. Tot mijn grote verbazing zag hij kans enkele larven uit de kast te peuteren, die gelijk werden geconsumeerd. Gelukkig was er geen schade aan het kastje, omdat hij meteen bij het pikken kennelijk zijn lange tong met weerhaakjes had gebruikt om in de pijpjes te kunnen. Enkele dagen later was de specht weer aanwezig. Fred van Klaveren vertelde dat in zijn tuin ook een grote bonte specht op bezoek kwam bij zijn insectenhotel. Zij er meer lezers waarbij dat het geval is?

Najaarsweekend Terschelling,

voor de vogeltrek waren we te vroeg

Guido Band, Paul Keuning & Pieter Bogaers

Een mistig begin op dag één

Op vrijdag 29 september vertrokken de meeste deelnemers aan het Terschellingweekend vanuit een nog donker en nat Gooi om de boot van 09.45 uur vanuit Harlingen te kunnen nemen. Rondom de boot hing een dichte mist, maar dat weerhield velen er niet van om alvast te beginnen met vogelen en om de andere excursiegangers aan dek op te zoeken. Het zicht bleef beperkt tot de rand van de vaargeul, waar vaak al wat wadlopers, eiders en meeuwen te onderscheiden waren.

Aan boord, maar ook in de dagen die erop volgden wisselden smartphonegebruikers uit wat hun favoriete apps te zeggen hadden over de verwachte mist, wind en regen. Uiteindelijk bleek het weer het hele weekend onvoorspelbaar. Buienradar had het soms tien minuten van tevoren nog mis. We moesten ons dus vooral niet door deze voorspellingen laten leiden; het weer was uiteindelijk zeker niet onaardig.

Tegenover de haven van West-Terschelling werd de bagage afgegeven en kon een bestelde fiets worden afgehaald. Zo kon meteen gestart worden met 'fiets-vogelen'. Drie groepen van ongeveer 15 deelnemers volgden elk hun eigen route: het eiland biedt immers volop mogelijkheden. De groep onder leiding van Peter en Guido koos ervoor eerst maar eens in de haven en het dorp rond te kijken. Daarmee konden de deelnemers weer even oefenen met de details van de

Ondergaande zon

Paul Keuning

steltlopers waar we in het Gooi te weinig mee te maken hebben; de drieteentjes, de bontjes en de steenlopers. Voor de liefhebbers waren er soms nog wat uitdagender soorten zoals de oeverpieper, en voor alle deelnemers van Wouters cursus: de juveniele meeuwen. Onderweg werden alle soorten al ingevoerd op (terschelling.)waarneming.nl.

Beetje bij beetje schoven we langs de waddendijk naar het oosten. Tijdens een lunchpauze ontdekten we in de Terschellinger Polder een slechtvalk die op z'n gemak een prooi aan het plukken was. Dit was aanleiding om een omweg door de polders te maken, maar het wad trok ons uiteindelijk toch het meest. Kort nadat we bij een prachtig droogvallend stuk met veel lepelaars en een variëteit aan steltlopers waren aangekomen begon het helaas te regenen en waren we genoodzaakt uit te wijken naar de warme chocolademelk in Midsland, net als de groep van Wouter en Han.

Toen de regen voorbij was moesten we alweer koers zetten naar West-Terschelling om de kamers in gebruik te nemen en op tijd klaar te staan voor het diner. Het prachtig gelegen Stayokay hostel bood uitzicht over West-Terschelling met z'n Brandaris, en een spiegelglad wad, want er stond hoegenaamd geen wind. Omdat er nog wat tijd over was voor het eten beproefden enkelen van ons hun geluk op de hoger gelegen bosrijke duinen: wellicht was er ook nog wat vogeltrek waar te nemen. Anders dan je eind september op de wadden zou

verwachten was er helemaal niets te horen. En dus werd de eerste avond binnen doorgebracht achter het poolbiljart en het plaatselijke biertje, een Schoemrakker.

Uw verslaggever van dag één was Guido Band

Neem rustig de tijd op dag twee

Op deze laatste dag van september fietsten we met weinig wind en een gemiddelde temperatuur van 17 ° Celsius met wat wolkenvelden in wandeltempo over de waddendijk richting Oosterend. Lekker zonder jas, die had ik niet bij me, want het zou droog blijven. Later werd het loden wolkenpakket wel heel donkergrijs en was het toch nodig om een helgeel, geleend regenpak aan te doen. Als een gele vogelverschrikker vervolgde ik mijn weg. De waddenkust is bij hoog water de plek om alle steltlopers, ruiters en op de vloedlijn scharrelende strand- en oeverlopers te zien. Maar ja, ons groepje Gooise vogelaars ziet al die opgebleekte, witbuikige langsnavelen zeker niet dagelijks. Lastig voor ons, bos- en parkbewoners, om dat dan allemaal uit elkaar te houden. Zeker in de herfst, wanneer de vogels in eclipskleed zijn, wordt dit nog moeilijker. Fijn dat je nu een dag lang de tijd hebt om de verschillen rustig in je op te nemen. Details als kleur van snavel of poten en vooral gedrag, geven dan de doorslag om te zien of het om een kanoet of een drieteenstrandloper gaat. Wat zijn ze mooi als je ze met de telescoop dichtbij haalt, de rosse en de gewone grutto. Wanneer ik me weer eens vergist heb

met de zwarte en de groenpootruiter, helpen onze excursieleiders Poul Hulzink en Huub Casander, me weer uit de droom. Vogels kijken is voor mij een goede oefening in het oefenen van geduld.

Het wemelt hier van de kleine vogeltjes

Langs een modderpaadje voorbij Oosterend, op de grens tussen polders en de duinen, staan veel bomen en struiken, die allemaal vol zitten met 'klein grut' zoals staart-, kool- en pimpelmezen. Op het hekje zien we gekraagde roodstaart en roodborsttapuit. In de paardenwei fladderen tientallen kneutjes, putters, groenlingen en vinken. Met zoveel vogels vergeet je bijna te eten. Gauw even een hap naar binnen werken; de groep fietste al weer verder. Waar naar toe, dat beslisten de excursieleiders. Ik had wel iets opgevangen over het spuigemaal aan de waddenkust, dus als een gek daar naartoe gefietst, maar hier mijn groep niet aangetroffen. Fijn dat ik toen wel met de groep van Peter en Guido mee kon fietsen.

Opvallend

Prachtig was die tapuit, die op een paar meter afstand bleef poseren op de basaltblokken van de dijk. Tegen mijn verwachting in zwommen smienten en krakeenden gewoon in de Waddenzee. Ook waren er meer rotganzen dan ik had verwacht. Voor mij was trouwens het verschil tussen zwart- en witbuikrotganzen toch al nieuw, al staan ze wel in de ANWB-gids! De witbuiken komen niet uit Rusland, maar van Spitsbergen en Groenland, maar hier

zagen we alleen maar de gewone. Weer wat geleerd vandaag. En wat lag de Brandaris er 's avonds na het eten mooi bij tijdens een prachtige zonsondergang. Bijna de hele groep Gooise vogelaars stond vanaf het duin bij het Stayokay hostel plaatjes te schieten van dit tafereel.

Dag twee opgetekend door Paul Keuning

Waar zijn de vogels gebleven?

(ingekort verslag van de zondag)

Opgewekt - na een goed ontbijt in het Stayokay hostel - vertrok de groep. Het was de bedoeling eerst nog eens de waddenkust te bekijken, waar we, gezien de ervaringen in de twee eerdere dagen, nog het nodige konden verwachten.

Steltlopers en eenden zouden ons niet teleurstellen. Meer landinwaarts viel het op de eerdere twee dagen wat tegen. De vogeltrek was nog niet zo zichtbaar. De score van alle drie de groepen lag op, of gemiddeld, op zo'n zeventig soorten over de eerste twee dagen, en dat was volgens de kenners aan de lage kant. Zou het vandaag beter gaan?

Er stond een stevige wind uit het zuidoosten, later olopend tot windkracht 5, heel wat anders dan de avond daarvoor. We hadden er allemaal zin in, gewapend met onze huurfietsen. Bij het hotel zagen we de 'gewone' soorten. Vogels, die we de vorige dagen ook al hadden genoteerd, maar na het opstellen van de telescopen begon het echte werk en konden we de details zien van de goudplevier, wulp, rosse grutto, en steenlopers. Ook de bergeend, smient, krakeend, kuifeend, eider, tureluur, stormmeeuw, graspieper en heggemus konden we aan onze lijst toevoegen.

Gewone soorten en de Leppelbek

De rit werd voortgezet. Onze tweede stop: we noteerden de lepelaar, Leppelbek in het Fries. Het aardige was dat Femmy ons daarop attendeerde: "Let op, weet je wat een lepelaar is in het Fries?" Nog leuker was dat er vervolgens zo'n dertig lepelaars in

Het gezelschap

Paul Keuning

formatie voor de zon langs vlogen. "Mooier zal het vandaag wat de lepelaars betreft niet worden", aldus Wouter. Wouter wees ons nog op de drieteenstrandlopers, die in Friesland moddersnip genoemd worden. Opvallend was dat er bij Midland nog zoveel boerenzwaluwen rondvlogen! Gerard van Haaff had zijn ogen niet in zijn zak. Hij zag in het aanpalende bos: goudhaan (Fr. Goudtûfke); pimpelmees (Fr. blauwmieske); Gerard zag ook nog de boomkruiper, de winterkoning, de witte kwikstaart en de vink. Vervolgens naar de duinen bij Noordsvaarder, een hele rit. We zagen onderweg een sperwer die in gevecht was met een kraai, die wel tien centimeter groter was dan hijzelf! Han legde het vliegbeeld uit: "Een sperwer fladdert en zakt weg, en fladdert weer omhoog".

Tot slot

Blijft staan de vraag waarom er relatief weinig soorten zijn gesignaleerd. In het NRC Handelsblad van maandag 2 oktober 2017 werd gesproken over "het slechte, regenachtige weer", als reden waarom bij de landelijke teldag zo weinig vogels waren gezien. Een betere verklaring is m.i. te vinden in dezelfde krant, de editie van zaterdag 30 september 2017, artikel "Ik denk als een vogel". Tekst Rinskje Koelewijn, interview met Ben Koks. De essentie van dit artikel is dat wie de natuur en de diversiteit wil beschermen en behouden, ecologisch moet denken en handelen en niet alleen maar economisch.

Nu terug naar Terschelling. Wie maar

even over de zeedijk heen de andere kant opkijkt naar de graslanden, ziet inclusief de begroeiing op de dijken niets anders dan cultuurgrasland, Engels raaigras, alleen gericht op exploitatie, grasland waar geen vogel wil zitten, met uitzondering van goudplevieren, die in elkaars bescherming daar enige tijd durven te verblijven. De kleine landschapselementen zijn wel in trek bij de vogels, ook op Terschelling. In de elzensingels, paardenweitjes, en de rommelige kampjes zagen we op de twee eerdere dagen van de excursie de keep, de putter, de vink, de roodborst en de gekraagde roodstaart. Ter afronding. Alle deelnemers van de groep waren heel tevreden over de inzet van de leiding, de samenstelling van de groep, de verzorging in het hotel, de prima organisatie door Margreet Bijpost van de

Vogelwerkgroep, de prima fietsen van de firma Zeelen en het landschap. En de wind, ja de wind en de regen, dat hoort er helemaal bij.

Pieter Bogaers, bioloog, rapporteur van deze slotdag.

Bovengenoemde Friese namen zijn ontleend aan 'De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis' van Henk Blok en Herman ter Stege; Het uitgebreidere verslag met de hele lijst is te verkrijgen bij de redactie, of op te vragen bij Pieter, e-mail adres: bogaers.bussum@planet.nl

Huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2017

Dick A. Jonkers

Het jaar 2017 was niet alleen het jaar waarin het 50-jarig bestaan gevierd werd van de Vogelwerkgroep. Het was eveneens het 40ste jaar waarin onafgebroken de broedvogelstand is gemonitord van de huiszwaluwen. Daaraan is geen ruchtbaarheid gegeven, maar in de loop van 2018 zal in De Korhaan een samenvattende publicatie worden opgenomen.

Dat komt mooi uit, want 2018 is door Sovon uitgeroepen tot Jaar van de huiszwaluw. Op de landelijke dag van Sovon werd daarvoor het startsein gegeven met twee lezingen en een signeersessie door Theunis Piersma. Hij is de auteur van het boek 'Zwaluwen van Gaast', een aanrader, voor hen die zich wat meer willen verdiepen in het leven van de huiszwaluw. De tweede herziene druk is eind 2017 verschenen.

Temperatuur en neerslag

Het KNMI omschrijft het weer in maart als zeer zacht, zeer zonnig en aan de droge kant. Voor april wordt opgegeven dat het vrij koud was, vrij zonnig en vrij droog was. De laatste twee weken werden gekenmerkt door een noordelijke stroming. Mei wordt getypeerd als extreem warm, zonnig en zeer droog. Juni kenmerkte zich als zeer warm, zonnig en gemiddeld over het land een normale hoeveelheid neerslag.

Verspreiding over de regio en aantal broedparen per gemeente

De eerste huiszwaluwen kwamen begin april ons land binnen en zijn toen door diverse waarnemers op meerdere plaatsen gesignaleerd. Ook in ons onderzoeksgebied werden ze aangetroffen in die periode. Het Vechtplassengebied met zijn elf

gemeenten was goed voor 582 broedparen. Hierna kwam het Eemgebied met 173 paren en het Gooi met 152 paren.

De top drie van gemeenten die de meeste vestigingen bezaten wordt aangevoerd door Muiden/Muiderberg, gevolgd door Eemnes, dat in het bezit was van 137 paren en Hilversum met 86 nesten.

Van de in totaal negentien gemeenten liepen de aantallen in tien ervan terug; acht zaten in de plus en een had hetzelfde aantal. (zie tabel 1)

Opvallend was dat voor het derde jaar op rij de aantallen in Weesp afnamen, een proces dat sinds 2000 ook al in Nederhorst den Berg aan de gang is. Verder zijn er op enkele uitzonderingen na (zie ook varia) geen opvallende veranderingen. Door een aantal tellers werd geconstateerd, dat hier en daar in gemeenten toch nog wel eens nieuwe nestlocaties opduiken.

Nestelende huiszwaluw,
Extremadura, 20 april 2017,
foto Paul Keuning

Dorp/stad	Aantal nesten 2017 (2016)	
Muiden/Muiderberg	197	(201)
Weesp	6	(110)
Nigtevecht	40	(35)
Nederhorst den Berg	30	(30)
Vreeland	43	(42)
Loenen a/d Vecht	50	(69)
Nieuwersluis	19	(22)
Ankeveen	31	(32)
's-Graveland	16	(17)
Kortenhoef	40	(31)
Loosdrecht	56	(40)
HollandscheRading	6	(29)
Hilversum	86	(64)
Naarden	32	(30)
Blaricum	12	(6)
Huizen	16	(8)
Eemnes	137	(119)
Eembrugge	13	(32)
Eemdijk	23	(65)
Totaal	907	(982)

Tabel 1 Aantal nesten per dorp/stad.

Kunstnesten en zwaluwtilen

Ook nu weer was de zwaluwtil in het Nautisch Kwartier in Huizen bezet, deze keer door vijf paren. Ondanks het afspelen van geluid, leverde dit niet het gewenste resultaat op bij de til op het terrein van de rioolwaterzuiveringsinstallatie(RWZI) in Huizen. Kunstnesten werden geregeld geaccepteerd. In Ankeveen waren dat er zes, in Naarden elf en in Eembrugge dertien.

Ongewenste handelingen

In het verslag over 2016 (Jonkers, 2017) werd al aangegeven dat door werkzaamheden nesten waren verdwenen, maar dat dit niet te voorkomen is. Anders wordt het wanneer gebruikers van een pand bij (vermeende) overlast nesten afsteken of op een andere wijze verwijderen. Dit is een overtreding van de Wet Natuurbescherming (voorheen Flora- en Faunawet) en dus een strafbaar feit. Echter controle hierop is geen haalbare kaart. Dit verslagjaar leidde het moedwillig verwijderen van nesten tot een drastische afname van broedgelegenheid in Hollandsche Rading en Eemdijk. Ook in Weesp moet dit het geval zijn geweest. Met 'onwillige honden is het slecht hazen vangen' zegt een spreekwoord. Het zou

fijn zijn als we deze 'verwijdermentaliteit' positief zouden kunnen ombuigen. Daar zal in 2018 mee worden begonnen door o.a. voorlichting en advies aan te bieden en een publieksfolder uit te brengen.

Grootte van de kolonies en individuele nestelplekken
In Tabel 2 is te zien dat de categorie met solitaire broedparen groot is. Samen beslaan zij een groot deel van het aantal broedparen. De controleurs controleerden in totaal 283 locaties. De meest van hen deden dit twee keer om na te gaan hoeveel tweede broedsels er waren en om vast te stellen of er nog nieuwe vestigingen waren bijgekomen.

Het Vechtplassengebied herbergde in totaal 126 locaties met één of meer vestigingen met huiszwaluwen. Hierin bevonden zich de twee grootste kolonies van het hele onderzochte gebied. Die lagen in de Noordpolder beoosten Muiden en bevatten

Solitair	Klein	Vrij klein	Vrij groot	Groot
1 paar	2-10 paren	11-25 paren	26-50 paren	51-100 paren
95	111	17	1	2

Tabel 2. Grootte van de huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem.

respectievelijk 85 en 67 nesten. De enige andere, vrij grote kolonie huisde in de Eempolders en zat aan een boerderij aan de Korte Maatsweg en had 27 vestigingen.

Varia

Dit jaar waren er weinig vervolglegels. Een paartje huismussen kraakte een nest in Naarden, Muiden en in Nigtevecht. Verder was er hier en daar predatie. Eksters vernielden op een locatie twee nesten, waardoor er nog vijf resteerden. Tot in de jaren '80 van de vorige eeuw bevonden zich hier 30 nesten. Of er enig verband is tussen de afname en de aanwezigheid van de eksters is niet duidelijk
In Vreeland brak een kerkuil een nest open. Zie ook het verslag in 2017 in De Korhaan 49 (2).
Aan de huizen op de Blaricummeent, waar vorig jaar de eerste drie vestigingen werden

aangetroffen waren het er nu elf. In de Oostermeent bij Blaricum lagen bij de voorgevel van een boerderij veel braakballen van een torenvalk. Enkele huiszwaluwnesten waren vernield. In Eembrugge gaf een bewoner aan dat er geregeld een slechtvalk [!] zijn zwaluwen belaagde en daardoor meer dan de helft van de nesten niet bewoond was geweest. Hiervoor moet echter een boomvalk verantwoordelijk zijn geweest. In de directe omgeving zijn in het broedseizoen herhaaldelijk boomvalken gesignaleerd.

Onderzoekmedewerkers

Dit jaar hebben 21 leden bijgedragen aan het tellen van de nestelende huiszwaluwen. Alle bekende broedplaatsen zijn weer bezocht. Tegelijkertijd is nagegaan waar mogelijk nieuwe vestigingen hadden plaatsgevonden. Zonder hen zou het samenstellen van dit verslag niet mogelijk zijn geweest. Hopelijk zijn zij bereid om ook in 2018 hun medewerking weer te verlenen.

Van de volgende personen zijn telgegevens ontvangen: P. Bakker, F. Bakker, G. Bieshaar, J. Bon, E. de Bruin, R. van Dijk, A. Driessen, W. Fokker, L. de Groot, D.A. Jonkers, T. Koot, W. Langendorff, R.G. Moolenbeek, M. Pieren-Olijhoek, K. Pranger, P. Schut, A. van Soest, S. Staps, H. van Tol, N.J. vanTol-Coljee en M. van der Weyden.

Extra onderzoek en oproep, 2018: Jaar van de HUISZWALUW

Het huiszwaluwonderzoek zal in 2018 uitgebreider zijn dan in voorgaande jaren.

Er is door Sovon gevraagd om te kijken naar het broedsucces in relatie tot omgevingsfactoren. Voor de tellers is dat een extra belasting. Mogelijk is extra assistentie noodzakelijk. Voor Weesp wordt een nieuwe teller

gezocht. Wie wil in deze gemeente gaan tellen? Het zou jammer zijn als er hier na 40 jaar onafgebroken tellen opeens een eind aan deze reeks zou komen.

Inlichtingen bij: dickjonkers@telfort.nl

Geraadpleegde literatuur en andere bronnen

Jonkers, D.A., 2017.

Nestbewoning door huiszwaluwen in 2016 in het Vechtplassengebied, het Gooi en een deel van Eemland. De Korhaan 51 (2): 29-31.

KNMI, 2017.

Maand- en seizoenoverzicht.

(en-seizoenoverzichten).

Piersma, T., 2017. Zwaluwen van Gaast. 2de herziene druk, bv Bornmeer.

uit de oude doos

Gelezen door Rob Moolenbeek

In het tijdschrift Tussen Duin & Dijk uit 2015 jaargang 14 nummer 4 staat een interessant verslag over de watervogels in de Oostelijke Vechtplassen. Zover ik weet is er niet eerder in De Korhaan aandacht aan besteed en gezien de resultaten lijkt dit alleszins de moeite waard. De co-auteur is nota bene onze huidige voorzitter Piet Spoorenberg. De Oostelijke Vechtplassen (van Westbroek tot en met Ankeveen) zijn van december 2014 tot en met april 2015 een keer per maand onderzocht op watervogels. In de piekmaand februari verbleven er 76.000 watervogels in het gebied. Opvallend waren de aantallen slobende (1100) en krakeenden (520). Voor de slobend

betekent dit, dat het voor deze soort landelijk een topgebied is. Maar liefst 10.000 smienten rustten op de Loenderveensche Plas en de Waterleidingplas. Verder overwinterden er geoorde futen en maximaal 22 rosse stekelstaarten. Ook de Ankeveensche Plassen herbergden grote aantallen watervogels. In de omliggende weilanden rond alle plassen foerageerden zo'n 10.000 kolganzen, 5000 grauwe ganzen en 800 brandganzen. Er is een sterke aanwijzing dat recreatie een sterk negatieve invloed heeft op de aanwezige aantallen watervogels in de plassengebieden. Op de slaapplekken overnachtten vooral meeuwen. Geschat

wordt zo'n 14.000 kokmeeuwen en 4700 stormmeeuwen voornamelijk op de Loenderveensche Plas. Voor acht soorten zijn de plassengebieden aangewezen als beschermd leefgebied. Deze telling geeft nu een completer beeld door een betere teldekking en uit de resultaten blijkt, dat enkele soorten in aantal zijn toegenomen. Of dit veroorzaakt is door een verbetering in de huidige situatie of een veranderende voedselsituatie dient nader uitgezocht te worden. Het uitgebreide verslag is te lezen in: Van der Winden, J. & P. Spoorenberg, 2015. Watervogels in de Oostelijke Vechtplassen. Tussen Duin & Dijk 14(4): 4-7.

Oeverzwaluwenkolonies tussen Vecht en Eem in 2017

Dick A. Jonkers

Op 28 maart werd de eerste oeverzwaluw op het Naardermeer bij Naarden gesignaleerd. Ruim voor die tijd was het oude nestmateriaal al verwijderd uit de gaten in de (kunst)wanden en waren die weer opgevuld met zand. De andere wanden waren afgestoken, zodat alles klaar was voor de ontvangst van de oeverzwaluwen.

Weersomstandigheden

Na half maart waren er hogedrukgebieden in ons land en was het rustig voorjaarsweer. Er was in die periode een oostelijke tot noordoostelijke stroming met flink oplopende temperaturen. Tijdens de laatste dagen van de maand draaide de wind naar zuidelijke richtingen, een gunstige trekwind dus voor de overtjes. Dat was te merken. Er kwamen in deze periode waarnemingen van oeverzwaluwen uit het hele land, met soms groepen van vele tientallen exemplaren. De eerste waarneming uit het Gooi komt van het Naardermeer en dateert van 28 maart. April begon met een voortzetting van het zachte weer van de voorgaande maand onder invloed van hogedrukgebieden in onze omgeving. De wind draaide naar overwegend noordelijke richtingen en die voerde koude lucht aan. Mei was extreem warm, zonnig en zeer droog. Juni 2017 was het zeer warm en zonnig en er viel een normale hoeveelheid neerslag.

Juli had wisselvallig zomerweer met dagen waarop buien, of kortdurende droge, warme perioden elkaar afwisselden. Al met al geen ongunstige omstandigheden in de broedtijd van de oeverzwaluwen.

Kolonies

In 2017 bevonden zich acht bewoonde wanden in het onderzoekgebied van de Vogelwerkgroep. Dat waren deels andere dan die in 2016. Soms vestigen zich namelijk tijdens graaf- of andere werkzaamheden plotseling ergens oeverzwaluwen. Die kolonies zijn tijdens het broedseizoen beschermd,

Oeverzwaluw
Rudy Schippers

maar verdwijnen daarna, wanneer het werk wordt hervat. In het onderstaande (Muiderberg) is een voorbeeld van zo'n geval te vinden.

De kolonie die zich vorig jaar aan de Stichtseweg in Blaricum bevond is verdwenen. Nadat in het broedseizoen de grondhoop op deze locatie in de loop van de broedperiode was ingestort, bood die geen vestigingsplek meer. Het zand is gebruikt voor de werkzaamheden bij de nieuwbouw van woningen in de Blaricummermeent.

VECHTPLASSENGEBIED

A1 Muiderberg

Een nieuwe, zij het tijdelijke kolonie, was gevestigd langs de A1 ter hoogte van Muiderberg. Al op 1 april werd hier geconstateerd, dat een oeverzwaluw een begin van een nestgang had gemaakt in een grondhoop. De aannemer werd ingelicht en plaatste een hek boven de locatie. Op 17 mei bevonden zich daar 22 nesten. Dit

aantal is later opgelopen tot 30 nesten. Eind juli, toen de jongen waren uitgevlogen, is de hoop afgevlakt.

Hilversumse Bovenmeent

Aan het begin van het seizoen was de wand van begroeiing ontdaan en nestelden er 35 paren. Met het vorderen van de broedtijd raakte deze wand steeds meer begroeid, waardoor het produceren van tweede legsels nagenoeg onmogelijk werd. Het zou een goede zaak zijn als gedurende het seizoen opschietende begroeiing voorzichtig wordt verwijderd, zodat tweede broedsels een kans krijgen.

CITO Horstermeer

Deze kolonie stak met kop en schouders boven de andere uit met maar liefst 280 broedparen. Helaas heeft de eigenaar van het grondverzetbedrijf problemen met de gemeente, waardoor het voortbestaan van deze toplocatie wordt bedreigd. De

Locatie en gemeente	Aantal nesten Vestigingsplaats in 2017 (2016)	
A9 Muiderberg	30 (-)	grondstort
CITO Horstermeer (Nederhorst den Berg)	280 (210)	grondstort
Kieftkampen (Naarden)	48 (157)	zandwand
Golfbaan Naarderbos	0 (33)	zandwand
Oostdijk (Naarden)	0 (36)	kunstwand
Hilversumse Bovenmeent (Hilversum)	35 (40)	zandwand
Zanderij Crailo (Hilversum)	82 (67)	kunstwand
RWZI Wolfskamer (Huizen)	82 (111)	kunstwand
Groeve Oostermeent (Blaricum)	91 (85)	zandwand
Stichtseweg Blaricum	91 (85)	zandwand
Stichtseweg Blaricum	0 (51)	zandwand
Raboes (Eemnes)	253 (76)	kleiwand
Totaal	901 (866)	

Figuur 1. Oeverwaluwenkolonies tussen Vecht en Eem in 2017

oorzaak ligt bij het bestemmingsplan. Het bedrijf heeft een ontheffing voor de grondverzet activiteiten. Indertijd is een grondhoop gedeponerd op een aansluitend perceel waar een agrarische bestemming voor geldt. De gemeente wil gaan handhaven. Grond storten mag niet volgens het bestemmingsplan en de hoop moet nu worden verwijderd. Al weer jaren geleden is daar echter een oeverwaluwenkolonie ontstaan. In de eind 2016 aangenomen nieuwe Wet Natuurbescherming valt de oeverwaluw in de categorie van vogels, die om te nestelen vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed, of naar

de directe omgeving daarvan. Zij beschikken over voldoende flexibiliteit om zich elders te vestigen, als een broedplaats verloren is gegaan. De werkgroep zwaluwenonderzoek heeft zich opgeworpen als belangenbehartiger van de oeverwaluwen en probeert te bemiddelen tussen de gemeente en de eigenaar. De laatste wil de kolonie behouden.

Kieftkampen Naarden

In tegenstelling met de 157 paren in 2016 bevatte de kolonie dit jaar slechts 48 gangen die bewoond waren. Het deel van de wand dat vorig jaar de meeste gangen had, werd om

onduidelijke redenen niet gebruikt. Maar het zal niet hebben gelegen aan de voedselsituatie. De kolonie met in de directe nabijheid de Keverdijkse en Overscheense Polder en het Naardermeer bevat voldoende prooidieren (o.a. muggen)

HET GOOI

RWZI Huizen

Met 82 paren was de wand bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie wat slechter bezet dan het jaar ervoor. Het bezettingspercentage is niettemin goed. Er is voorlopig nog geen reden tot zorg, want het aantal paren in vogelpopulaties kan van jaar tot jaar door allerlei oorzaken sterk verschillen. Er is een plan om samen met een entomoloog (insectenkundige) onder meer op deze en andere locaties de oude nesten te bemonsteren op het voorkomen van een zeldzame soort kortschildkever. Het gaat om een soort die zich alleen op schijnt te houden in oude nesten van oeverwaluwen. De resultaten van dit onderzoek zullen t.z.t. worden gepubliceerd in De Korhaan.

Zanderij Crailo

Het aantal paren was met 82 vestigingen wat hoger dan vorig jaar, toen er 67 paren huisden. Het is nu het vierde jaar dat de wand in gebruik is. In 2014 huisden er 21 paren, in 2015 zo'n 26 paren.

Groeve Oostermeent

In de natuurlijke wand van de zandgroeve zaten dit jaar 91 paren. Dit jaar benutten zij de westzijde van de groeve.

EEMLAND

Raboes Eemnes

De tweede toplocatie voor oeverwaluwen, op korte afstand van het Eemmeer, is die van het Raboes. Hier kwamen maar liefst 253 paren tot broeden. Ten opzichte van het vorig jaar was dit bijna een verdrievoudiging van de populatie. We mogen Gerard Rigter, de eigenaar van het perceel waarin zich de wand bevindt wel heel dankbaar zijn voor zijn enthousiasme,

Oeverwaluw

Rudy Schippers

Ouderwets hard werken, het afsteken van een oeverwaluwand door Ab Grobbe, maart 2017 Naarden Rob Moolenbeek

waardoor de terugkerende oeverwaluwen ieder jaar een gespreid bedje aantreffen.

Verdwenen en onbezette wanden

Oostdijk /Fort Ronduit Naarden

De kunstwand bestaat nog wel, maar was onbezet. De oorzaak hiervan ligt bij het dichtgegroeide voorterrein. Pogingen om met de terreinbeheerder in contact te komen over het beheer van deze betonwand zijn gestrand. Er zal nu worden geprobeerd om, na overleg met Rijkswaterstaat, samen met Nardinclant Landschapsbeheer en de Vogelwerkgroep te komen tot de vorming van een beheergroep.

Golfbaan Naarderbos

Degenen, die onderhoud aan de wand zouden gaan plegen, hebben helaas geen mogelijkheid gezien om dit uit te voeren. Toen hij werd gecontroleerd voor ringonderzoek was het te laat om nog maatregelen te treffen, die tot bewoning zouden kunnen leiden. Er was overgroeiing door struiken en een deel was ingestort. Inmiddels is er overleg geweest met de greenkeeper van de golfbaan. Twee leden van de

Vogelwerkgroep hebben zich bereid verklaard om het beheer van deze wand te gaan uitvoeren.

Conclusie

Het aantal paren in 2017 is met 901 iets hoger dan dat van 2016, toen het er 866 waren. Topkolonies waren CITO en het Raboes. Van de laatstgenoemde verdrievoudigde het aantal paren zich bijna. Van die van de Kieftkampen resteerde iets meer dan een derde t.o.v. het vorige jaar. Bij de andere kolonies was het aantal paren vrijwel gelijk aan dat van 2016.

Resultaten elders

De bezetting op andere plekken in het land waar wordt gemonitord, blijkt wisselend te zijn. De Gooi- en Eemlander meldde, dat bewoning van de kunstwand bij Bunschoten zeer goed was. Uit de Zaanstreek kwam het bericht, dat de oeverwaluwen

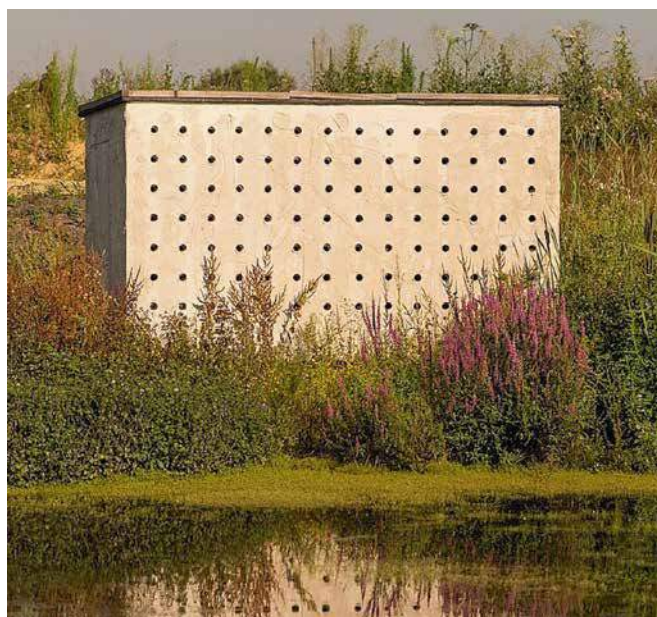
calamiteiten optreden, zoals in ons onderzoekgebied bij de A1, zou deze kunnen worden ingezet. Hierdoor kunnen aannemers verlost worden van een probleem, dat kan ontstaan door het zich vestigen van oeverwaluwen.

Dankwoord

Net als in voorgaande jaren werd weer hulp geboden bij het onderhoud van de wanden en het verzamelen van de gegevens.

De volgende personen hebben een bijdrage geleverd: Jelle Harder, Dick Jonkers, Rob Moolenbeek, Mieke Pieren-Olijhoek, Engbert van Oort, Gerard Rigter, Gerda en Wim Schaapherder, André van Soest, Pieter Schut, Frank van de Weijer en de vrijwilligersgroep van het Goois Natuurreservaat o.l.v. Frank Sikking. Heel veel dank aan allen .

Mede door hun assistentie is dit artikel tot stand gekomen.

Mobiele oeverwaluwwand foto: Vivaro

uitermate succesvol waren (Staats, 2017). In Nijbeets (Friesland) waren wat minder gaten bezet dan in 2016 (Vogelwacht Menork). Van weer andere plaatsen zijn meldingen van achteruitgang. Het lijkt erop, dat toe- of afname en schommelingen in een aantal gevallen te herleiden zijn tot lokale omstandigheden.

Mobiele oeverwaluwwand

Sinds enige tijd blijkt er een mobiele oeverwaluwwand in de handel te zijn. Wanneer ergens bij werkzaamheden

Literatuur

Jonkers, D.A., 2016. Monitoring van, en ringonderzoek bij oeverwaluwen in 2015. De Korhaan 49(2): 19-21. Staats, E., 2017. Oeverwaluwen uitermate succesvol in 2017. De Kieft 10(4): 13-15. www.gooieneemlander.nl/.../broedwand-bunschoten-paradijs-voor-oeverwaluwen. Vogelwacht Menork, 2016: www.menork.nl/actueel-oeverwaluwen.

In het verleden werd al veel naar onderwerpen uit de natuur werd gekeken maar blijkbaar op een andere wijze dan vandaag. Dat blijkt wel uit deze afbeelding van "Ekster op de galg".

In het archief van Ton van den Oudenalder bevond zich een krantenknipsel uit de Baarnsche Courant over dit schilderij van Breugel [redactie].

De afbeelding van het schilderij 'Ekster op de galg' van Pieter Breugel de oudere ca. 1568

Van kleurenrijkdom naar zwart-wit

We hebben het hier over de ekster. Nu kun je van een ekster alles zeggen maar niet dat hij rijk gezegend is met veel kleuren. Nu las ik dat de ekster voor het begin van de jaartelling wel een vogel met een rijke kleurenpracht is geweest. Volgens een Waalse en ook een Franse sage heeft de rijkgekleurde ekster de gekruisigde Jezus bespot. De vogel werd vervloekt. En prompt verloor hij zijn kleuren en moest verder in de kleuren van de rouw, zwart en wit. Eksters worden in veel streken gezien als ongeluksvogels en verkondigers

van dood en rampzaligheid. We kennen in onze taal nog steeds uitdrukkingen die getuigen van dit volksgeloof, denk aan bv. eksterroog. Volgens datzelfde bijgeloof voorspellen ze naderende oorlog wanneer ze in grote aantallen verzamelen en veel luidruchtiger zijn dan gebruikelijk. Maar soms is hun luidruchtigheid minder rampzalig en voorspellen ze met dit gedrag alleen maar dat het weer slechter gaat worden. Het zijn maar sagen of verhalen, maar wie weet schuilt er soms toch een kern van waarheid in?

Wouw! Over vogels en verwondering

De kramsvogel

Ronald Hermsen

Ik hou van de kramsvogel. Ook van koperwieken trouwens. Eerst zelfs meer van koperwieken dan van kramsvogels, maar het is toch de kramsvogel geworden. Onlangs zag ik enkele tientallen krammen in een meidoornboompje. Je moet verdomd goed kijken. Eigenlijk zie ik vaak eerder de besjes die ze eten dan de vogels zelf. Schutkleur, dat kun je van die bessen niet zeggen.

Maar waarom hou ik van de kramsvogel? Dat is niet zo makkelijk uit te leggen. Ja, ik kan zeggen dat ik zijn oranjebruine keel en borstovergang met de zwarte stippen zo mooi vind, de grijze kop en kruin en de roodbruine mantel met grijzige stuit. En dat is ook zo. Maar ik kan ook van de grutto, het winterkoninkje en de buizerd zeggen wat ik mooi aan ze vind... maar dat is nog geen 'houden van'. Het heeft voor mij in ieder geval te maken met zijn gewoonheid. Preciezer: met de schoonheid in het gewone. Het is bij de eerste aanblik toch een gewone forse, bruinige zangvogel, behorend tot de lijsterachtigen. Hij valt niet echt op. Laatst moest ik echt een tijdje voor een groepje meidoorns staan wilde ik er één zien, vliegend van het ene struikje naar het andere. En nog één, en nog één, enzovoorts. Ineens zitten er dan een heleboel. Dat heb je niet met bijvoorbeeld een ijsvogel. Die zit in het grauwbuingroene novemberlandschap op zijn takje boven een dito watertje te spetteren. Pijn aan je ogen bijna. Ja hij hoort hier, maar ik moet er iedere keer weer aan wennen. Categorie bijeneters.

*Kramsvogel
Angellique Rijkeboer*

De kramsvogel is bepaald niet zeldzaam. Meer dan drie miljoen broedparen komen voor in Noord-Scandinavië lees ik bij Kester Freriks (2009). En in de winter bij ons ook zeer talrijk. Tweede helft jaren '80 hadden we schijnbaar zo'n 800 broedparen (Sovon). Dat was het hoogtepunt, daarna is dat aantal om onbekende redenen enorm gekelderd. Maar in de herfst en winter zien we ze gelukkig volop. Als zij en de koperwieken er weer zijn, begint voor mij de herfst.

Vrij gewoon in voorkomen dus en talrijk in aantal, al wordt hij op de Rode Lijst aangeduid als 'gevoelig'. Van geen kanten bijzonder. Maar ook hier geldt voor mij weer: bijzonder in het niet bijzonder zijn. Daarnaast heeft het ook te maken met zijn houding. Die kan, typisch lijsterachtig, zo 'trots' rechtop zijn. En dan niet de trots van een straatvechter – alhoewel, soms – maar meer trots met een aristocratische allure. Oud geld. Geen poeha. Rijke Gooiers van vroeger. Dat is het ook, die houding, al heb ik

een kramsvogel er weleens behoorlijk benepen bij zien zitten. In zo'n geval geef je hem nog geen kwartje. Of chagrijnig, maar dan ga ik niet in gesprek. Ik vergeef het ze. Zelf heb ik ook weleens een off day. En omdat ze zo talrijk zijn, kom je ook altijd wel een fiere, trotse of vrolijke kramsvogel tegen.

In al zijn gewoonheid fleurt een kramsvogel, en een koperwiek eigenlijk ook, (ik moet niet net doen alsof de koperwiek me nu ineens koud laat) voor mij iedere grauwe, Hollandse novemberdag een tintje op. Hij brengt kleur en dat alleen al is met zo'n uiterlijk best bijzonder.

Literatuur

Freriks, K., 2009. Vogels kijken: alle driehonderd Nederlandse vogelsoorten. Athenaeum, Amsterdam

Uit de Vogelbladen

Een duik in de tijdschriften

Samengevat door Paul Keuning

'Gezenderde kerkuilen in de Zaanstreek'. Rein Beentjes van de werkgroep Roofvogels en Uilen Vogelbeschermingswacht 'Zaanstreek' schrijft in het decembernummer van De Kieft hoe een aantal kerkuilen een rugzakje kreeg.

De auteur van dit artikel houdt zich bezig met het inventariseren van de kerkuilen (22 kasten) en torenvalken (28 kasten), samen met Michiel Kok. April 2017 begon met een normale ronde langs alle kasten in Assendelft, Westzaan en Zaandam-West. Het gaat om het gebied aan de westkant van de Zaanstreek.

Kerkuilen met een rugzakje

Jasja Dekker is dierecoloog en hij doet onder andere onderzoek naar het gedrag en het voedselpatroon van de kerkuil. Met de zender wordt geregistreerd op welke plekken de uil jaagt. Een van de prooien van de kerkuil is de zwaar beschermde Noordse woelmuis, die volop voorkomt in de Zaanstreek. Die houdt juist van een kletsnatte, moerasachtige omgeving.

Rein en Michiel hebben vooraf wel degelijk besproken wat de voor- en nadelen konden zijn van dit zenderonderzoek. Het blijft toch enigszins een beperking van de bewegingsvrijheid voor deze uilen. Belangrijke voorwaarde was dat de zender enige tijd na het verlaten van het nest vanzelf zou afvallen. Dat kan door verteerbare garens toe te passen. Besloten werd om zich te richten op twee kerkuilenkasten.

Begin van het onderzoek

Eind april kon uit een hoop muizen in de beoogde kasten de conclusie getrokken worden dat ze in gebruik waren genomen. Jasja kon dus ingeschakeld worden. Om het ouderpaar te kunnen zenderen, moeten ze beiden vrijwillig zo nu en dan het nest verlaten. Daardoor is het in de eerste weken na het uitkomen van de eieren niet mogelijk om ze van een zender te voorzien, want moeder uil blijft in het begin voortdurend in de kast. Ze is er om de muizen uit te eten te

scheuren en ze aan de jongen te voeren.

Kerkuil

Op 26 mei was het toch zover dat Jasja met enkele andere leden van de

vogelbeschermingswacht aan het werk kon. Moeder kreeg heel zorgvuldig de zender op haar rug aangebracht. Er werd op gelet dat de zender op geen enkele manier de vliegbeweging in de weg zou zitten. Ook werden de vijf jongen geringd. Opvallend was dat een van de jongen een masker van aangekoekt vuil had. Dit werd voorzichtig nat gemaakt en verwijderd.

Zender overplaatsen

Na een week werd de zender die bij de vrouw was geplaatst overgezet naar het mannetje. Dat moet 's nachts gebeuren, want dan is deze heer in de buurt. Echt een geduldwerkje! Het vrouwtje verlossen van haar zender kon kort na elf uur zonder problemen gedaan worden. Maar daarna was het wachten geblazen tot 4 uur 's nachts voordat het mannetje zich aandeed. Het geheugenkaartje van de zender werd ook vervangen, zodat nu de vliegbewegingen van de vrouw in beeld gebracht konden worden. Soms ving ze haar muizen dichtbij de kast, meestal gebeurde dat verder weg.

Indringers, kindermoord?

Een week later trof Jasja een ravage aan in de kast. Hij wilde de zender van de man verwijderen om hem uit te lezen, maar hij trof vijf dode jongen aan, één was zelfs onthoofd. De valcamera in de kast, die elke binnenkomst van een uil fotografeert, had een vreemde man-uil in beeld gebracht. Die was het gevecht aangegaan. Ook dit is natuurlijk gedrag, wel jammer dat dit nu uitgerekend bij deze kast moest gebeuren!

Jasja meldde dat een paar dagen hierna een paring had plaatsgevonden en dat deze niet de 'eigen' man betrof. De tweede kast

In deze kast minder problemen, hier werd slechts een jong groot gebracht. Bij deze ouders werden onder het toezien oog van een inspecteur zenders geplaatst. Het uitwerken van de via de zenders verkregen gegevens moet nog gebeuren door Jasja en zijn compagnon Stef van Rijn.

Naast deze kasten met gezenderde uilen waren er nog zes broedsels met in totaal 27 jongen.

Wat was er nog meer interessant in de vogelbladen?

De Domphoorn jrg. 52 (4) december 2017, *Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden'*.

Onder de titel 'Samen eten', beschrijft Jolande Lemcke hoe ze in de herfstvakantie in de Franse Pyreneeën getuige was van het tot op het bot kaal plukken van een koe door een flinke groep gieren. Een indrukwekkend spektakel.

Dutch Birding jrg. 38 (6) 2017, *Tijdschrift over palearctische vogels. Jaaroverzicht van zeldzame vogels in Nederland in 2016*.

Ik ga niet alle 374 soorten noemen. Bijzondere watervogels: brilzee-eend, marmereend, ringsnaveleend, kleine topper, buffelkopeend en de blauwvleugeltaling. Er werd een recordaantal ralreigers gezien, 16 stuks. Op het strand verder een steltstrandloper, een Bairds- en een Bonapartes strandloper, een kleine geelpootruiter en een grijze strandloper. Een grauwe klauwier vind ik al bijzonder, helemaal mooi om een masker- en een Daurische klauwier waar te nemen! Wel eens van een kroonboszanger gehoord? Of een Raddes boszanger of een Noordse boszanger? Werden allemaal gezien in 2016. Lees het complete overzicht er maar op na in Dutch Birding. Voor de vogelaars met speciale interesse voor de goudgele nachtzwaluw kan ik het artikel van Daan Drukker aanbevelen. Hij zag ze in de Westelijke Sahara (Marokko). Recente waarnemingen in onze omgeving: buffelkopeend in het Eemmeer (september) en natuurlijk de ralreiger in de Eempolder afgelopen zomer. Ook de velduilen aldaar staan in het rijtje bijzonderheden.

De Grauwe Gans jrg 33 (3) nov. 2017, *Vogelwacht Flevoland*.

Victor Eggenhuizen zijn column gaat over de waarneming van een keizerarend op 4 oktober. Samen met zijn vader Ton zag hij hem in de buurt van Zwolle.

Nicolette van der Ben met 'Raamslachtoffers'. Binnen een paar weken zag de auteur diverse vogels die hard in aanraking waren gekomen met het harde spiegellende oppervlak van grotendeels glazen gebouwen. Gelukkig niet allemaal met fatale

afliep. Het avondlicht trekt vogels als watersnip, ijsvogel, kruisbek en keeplaan. Zwarte vogelsilhouetten hebben in de avond geen afschrikkende werking. Terugbrengen van de doorzichtigheid van onze moderne stedenbouw helpt wel door het aanbrengen van patronen als cirkels, horizontale of verticale lijnen. Alle denkbare motieven kunnen deze botsing tussen mens en natuur (vogels) voorkomen. Inge Hagens, coördinator vogelmonitoring Marker Wadden, doet verslag van de broedvogeltellingen op dit stuk nieuwste natuur in het Markermeer. Voor het tellen op zo'n uitgebreid bouwterrein met eilanden in aanleg kan niet eenvoudig een telschema met datums opgesteld worden, want het weer, of hoofdaannemer Boskalis (vanwege de veiligheid), kunnen roet in het eten gooien. Een BMP-telling was in 2017 nog niet mogelijk, gewoon omdat het gebied nog te zeer in ontwikkeling was. Wel was er sprake van kolonievorming: grote aantallen visdieven, tientallen kluten en honderden kokmeeuwen zaten in groepen door elkaar te broeden. Zelfs zeker twee broedgevallen van de dwergstern, uniek zo ver in het binnenland! Eind augustus verzamelden zich tot wel tienduizend exemplaren van de oeverzwaluw boven het eiland. Interessant is het om te lezen hoe Jan van der Winden onderzoek deed naar het broedsucces bij de visdieven. Het afgelopen jaar hebben Inge en haar ploeg al meer dan 90 vogelsoorten waargenomen. Erna Koelman 'PTT-tellingen Oostvaardersveld'. Weten we allemaal nog wat een Punt-Traject-Telling is? De telroute kent 20 vaste telpunten waar precies vijf minuten wordt geteld. Alle vogels, ook voorbijvliegende, tellen mee. Het leverde het afgelopen jaar 135 soorten op.

De Kruisbek jrg. 60 (5) nov. 2017, *Vogelwacht Utrecht*.

Ype Hoekstra en Wim van de Vegte komen met een overzicht van de 'Midwinter Roofvogeltelling 2017' in de provincie Utrecht. Hierbij is de buizerd met 428 exemplaren de aanvoerder (80%). De andere soorten volgen op grote afstand: torenvalk op 13% en

slechtvalk (16 ex.) op 3%. Martijn van Tol ziet vanuit zijn huis bij de Oranjebrug leuke soorten. Om eens wat te noemen: de kleine mantelmeeuw, de Pontische meeuw en de zwartkopmeeuw. Henk Tromp schrijft een reportage met mooie foto's over de balts van korhoenders in Nationaal Park Hamra in midden-Zweden.

Limosa jrg. 90 (1) 2017.

Dat dit decemnummer het enige dit jaar verschenen uitgave is, heeft te maken met een redactionele vernieuwing. Jouke F. Altenburg *et al.* 'Frequente tellingen en kleuraflezingen illustreren het belang van de Everdingerwaard voor grutto's'. Wanneer je, met data onderbouwd, het belang van een natuurgebied of plas wil aantonen, dan komt in een serie wekelijkse tellingen het hoogste aantal in de reeks, niet overeen met het aantal vogels van een bepaalde soort, dat feitelijk gebruik maakt dit gebied. Doordat er dagelijks vogels bijkomen en ook weer wegvliegen ligt dit aantal zeker 40% hoger dan dat hoogste aantal. Tim van Nus & Romke Kleefstra. 'Voorjaars- en zomerdieet van slechtvalken in relatie tot voedselaanbod op de oostelijke Waddeneilanden'. Uit prooiresten blijkt

dat op Rottumeroog en Rottemerplaat in de 'dalperiode' (in de zomer komen er weinig trekvogels langs) vooral postduif, steltloper (o.a. bonte strandloper) en spreeuw op het menu staan. In de winter vormen andere steltlopers (rosse grutto, kanoet) de hoofdmoot.

A. de Jong *et al.* 'Het eerste broedgeval van de visarend in Nederland' in de Brabantse Biesbosch. Joost van Reisen. 'Dynamiek in de verspreiding van de graspieper in Berkheide'. Berkheide is een 1700 ha. groot duingebied aan de Nederlandse Noordzeekust tussen Scheveningen en Katwijk. Het ligt grotendeels in de gemeente Wassenaar en vormt samen met Meijendel het Natura 2000 gebied Meijendel & Berkheide. Toen waterwinning niet meer mogelijk was, is de oorspronkelijke toestand met meer stuifduinen hersteld. Hoewel de landinrichting gunstiger werd voor soorten als tapuit en graspieper, was er afname. Mogelijke oorzaak: de toegenomen recreatiedruk in combinatie met gifstoffen in de grond.

Het Vogeljaar jrg. 65 (4) 2017, *Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming*.

M. Boer. 'De Nederlandse vogelfamilies', deze aflevering gaat o.a. over uilen (13 pagina's). Sander

Terlouw. 'Einde van de aalscholver als broedvogel in de Biesbosch?' Oorzaak: aantasting van de nestbomen door vogelpoep (guano) en klimop. Maarten Verrips. 'Broedende meeuwen in de stad' Op drie flats op de grens van Leiden met Voorschoten zag de auteur de aantallen zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen sinds 1999 toenemen. Wat zoeken ze in de stad? Voedsel zou je denken, maar dat bestaat ook voor deze stadsbroeders voor meer dan 80% uit zeebanket, daarin dus geen verschil. Voor ongebreidelde toename hoef je ook niet bang te zijn, er is kortom geen enkele reden voor bestrijding.

't Zwaalfje jrg. 3 (4) nov. 2017, *VWG Berkelland. J. Korenromp*.

'De slechtvalk op de Grolse Calixtustoren' Bij het verzamelen van prooiresten valt het grote aantal houtsnippen op.

Jos Korenromp volgde het wel en wee van een familie torenvalk. Wegens voedselgebrek hebben vijf jongen het niet gered.

Vraag:

Wie van onze leden is ook lid van de Amsterdamse VWG? Voor deze rubriek is het juist interessant om te lezen hoe het met de vogels gaat in de gebieden die grenzen aan ons werkgebied. Paul Keuning wil daarom De Gierzwaluw van u lenen, zodat we dat blad ook kunnen bespreken onder het kopje 'Literatuur'.

WIJZIGINGEN LEDENREGISTER

Selectieperiode: 01-10-2017 t/m 31-12-2017

Nieuwe leden:

Bosman, J. (Baarn)

Goudriaan, M. (Ankeveen)

Drunen, M. van (Hilversum)

Jong, W. de (Nederhorst Den Berg)

Gerretsen, E. (Naarden)

Spruit, J. (Ermelo)

Opgezegde leden:

Dagelet, C. (Maartensdijk)

Ling, A. van (Bussum)

Stegenga, A. (Hilversum)

Dekker, J. (Soest)

Oorschot, I. van (Naarden)

Stoffels, M. (Oudeschild)

Kuile, S.E.M. ter (Bussum)

Senteur, P.J. (Huizen)

Veelen, J. van (Amersfoort)

Programma

Zondag 4 februari 2018,

Ganzen-excursie

o.l.v. Wouter Rohde.

Vertrektijd: 7.30 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Dit jaar gaan we weer op zoek naar soorten overwinterende ganzen. De bestemming laten we afhangen van de plaatsen waar de meeste soorten zich op dat moment bevinden. We zijn de hele dag weg.

Donderdag 15 februari 2018,

Lezing Spanje: foto's en vogels

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur

Spanje, een reis door steppes, sierra's en dehesa's, door en met foto's van Jan van der Geld.

Spanje is vooral een droog en zonnig land. De natuur en landschappen die je er vindt zijn dan ook verbonden aan dat klimaat. Dat levert bijzondere ontmoetingen op, vooral als vanaf half april ook de trekvogels uit Afrika terug zijn. Steppes, sierra's en dehesa's zijn natuurlijk een bezoek waard. Vooral in een nat voorjaar zijn de steppes bont gekleurd van de bloemen. Grote- en kleine trappen, grielen, bijeneters, scharrelaars, grauwe kiekendieven, steenuilen en diverse soorten leeuweriken bevolken de steppes.

Dehesa's zijn eigenlijk steppes, beplant met steen- of kurkeiken om de bodem tegen zonnestralen te beschermen. De eiken leveren eikels voor de hier overwinterende kraanvogels en zijn een broedplaats voor hoppen, kuifkoekoeken, blauwe eksters, grijze wouwen, monniksgieren, arenden, maar ook kleine zangvogels als merel, wielewaal, putter, roodkopklauwier en nog veel meer. In de sierra's kun je de vale gieren niet missen, maar hier vind je ook met gemak blauwe rotslijster, zwarte tapuit, rotszwaluw, grijze gors, aasgier, zwarte ooievaar en met een beetje geluk een oehoe.

Zaterdag 17 februari 2018,

Derde ringhunt, geringde ganzen en zwanen aflezen

Op 17 februari 2018 organiseert de Vogelwerkgroep voor de derde maal een ringhunt. Dit is een competitie met als doel om op een ochtend zo veel mogelijk gekleurde ganzen en zwanen correct af te lezen binnen ons werkgebied. Iedereen kan aan deze wedstrijd deelnemen als single of als team van 2 personen. We richten ons op 15 soorten ganzen en zwanen, waarvan individuen zijn voorzien van een gekleurde halsband of pootring. Behalve dat het aflezen een spannende bezigheid is, is het ook interessant om te zien op welke plaatsen en tijden de door jou afgelezen gans eerder is waargenomen. Aanmelden via de website.

Dinsdag 20 februari 2018,

Fotogroep: beste foto's uit 2017

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur

Zaterdag 24 februari 2018,

Fort en Uiterwaard Everdingen

o.l.v. Poul Hulzink.

Aanvang: 10.30 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Het fort is rijk aan opgaande bomen en de uiterwaard is een combinatie van graslanden en wateren gelegen langs de rivier de Lek. Er zullen de nodige ganzen- en eendensoorten te zien zijn, wellicht enige steltlopers, roofvogels en zangvogels. We zijn omstreeks 15 uur weer terug.

Zondag 11 maart 2018,

Landje van Geysel en Waverveen

o.l.v. Wouter Rohde. Aanvang: 7.30 uur vanaf NS Bussum Zuid.

De Grutto's zijn terug! We gaan veel soorten steltlopers zien bij het Landje van Geysel en maken een wandeling

rondom Waverveen. We zijn om 12.30 terug.

Donderdag 15 maart 2018,

ALV en lezing

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur

Algemene Ledenvergadering en daarna lezing.

Donderdag 29 maart 2018,

Fotogroep: excursies

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur

Foto's van eerdere excursies en planning nieuwe excursies

Maandag 2 april 2018,

De Stulp

o.l.v. Piet Spoorenberg en Joke van Velsen.

Vertrektijd: 7.00 uur vanaf dagcamping de kuil van Drakesteyn.

Vroege vogels wandeling De Stulp en omgeving op 2e paasdag. Veel bosvogels zijn nu druk bezig met het afbakenen van hun territorium met zang en roffel. De bossen bij Lage Vuursche en de heide van de Stulp bieden een scala aan vogels, die in de vroege ochtend actief zijn. Naast de meer algemene bosvogels gaan we ook voor de groene en zwarte specht, de raaf en de boom- en veldleeuwerik. Heel misschien zijn ook de roodborsttapuit en boompieper al terug. We verwachten tussen 10.00 en 11.00 uur weer terug te zijn, voordat de rest van Nederland de pannekoekenhuisjes en bossen rond de Lage Vuursche komen bevolken.

Donderdag 19 april 2018,

Lezing

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur.

Nadere informatie volgt t.z.t. op de website.

Zondag 22 april 2018,
Vogelzang Spanderswoud

o.l.v. Koos Koopmans en Wouter Rohde.

Vertrektijd: 6.00 uur vanaf parkeerplaats aan de Oude Meentweg, net voorbij de beeldentuin.

We gaan genieten van de vogelzang en proberen de verschillende soorten op naam te brengen. Zeer geschikt voor mensen die hun kennis van vogelzang willen aanscherpen.

Kuifeend

Jelle Hogenbirk

Dinsdag 24 april 2018,
Fotogroep: favoriete foto's

Aanvang: 20.00 uur, zaal open 19.30 uur. Locatie: Infoschuur
Foto's van jouw favoriete vogel fotografie plek

Vrijdag 27 april 2018,
Kennemerduinen

o.l.v. Margreet Bijpost.
Vertrektijd: 5.30 uur vanaf Bussum-Zuid vanaf NS Bussum Zuid.
Locatie: Parkeren bij de aangegeven markering. Margreet wacht ons daar op. Wandelen in de Kennemerduinen met een rustpauze bij restaurant Parnassia. Nachtegalen en veel andere zangvogels zingen om het hardst.

Zondag 29 april 2018,
Waterland: Polder IJdoorn,
Kinseldam, Volgermeerpolder

o.l.v. Antje van Slooten en Poul Hulzink.
Vertrektijd: 8.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.
Steltlopers, weidevogels, en de

voorjaarstrek op plekken in Waterland waar we niet zo vaak komen. Aanrader!

Dinsdag 1 mei 2018,
Buitenlandse reis Estland

Zondag 6 mei 2018,
Eempolders

o.l.v. Piet Spoorenberg en Joke van Velsen.
Vertrektijd: 8.00 uur vanaf Theetuin Eemnes.
Fietsen van af de theetuin. We gaan

genieten van de weidevogels in een van de beste weidevogelgebieden van Nederland. We verwachten ongeveer 11.00 uur terug te zijn.

Donderdag 10 mei 2018,
Laarzenpad Naardermeer

o.l.v. Kees Tegelberg en Wouter Rohde.
Vertrektijd: 6.00 uur vanaf Verlengde Fortlaan Naarden.
Na een aantal jaar afwezigheid gaan we weer eens het Laarzenpad lopen. We gaan veel bos en rietvogels horen en zien op het eerste gedeelte. Daarna de openheid van de Bovenmeent met steltlopers en eenden. We zijn om 13.00 uur weer terug.

Zaterdag 12 mei 2018,
Nationale Vogelweek

Zie de excursies op www.vogelweek.nl.

Zondag 13 mei 2018,
Diemer Vijfhoek

o.l.v. Margreet Bijpost.
Aanvang: 7.00 uur vanaf parkeerplaats

Maxis Muiden.

Een oase van rust onder de rook van IJburg, met koekoek, Cetti's zanger en veel andere zangvogels.

Vrijdag 18 mei 2018,

voorjaarsweekend Drenthe
Informatie en aanmelden via de website.

Zondag 27 mei 2018
Kroondomeinen

o.l.v. Frank van de Weijer en Kees Tegelberg.
Vertrektijd: 5.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.
Vogels, grootwild en zwijnen. Vroeg uit de veren voor een enerverende wandeling. We zijn om 13.00 uur terug.

Zaterdag 2 juni 2018,
Bargerveen

o.l.v. Dick Jonkers, Frank van de Weijer en Kees Tegelberg.
Vertrektijd: 5.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.
Lange wandeling in dit prachtige hoogveen. Grauwe klauwier, wielewaal en grasmus.

Vrijdag 15 juni 2018,
Westbroek

o.l.v. Hedwig Schoorlemmer en Margreet Bijpost.
Vertrektijd: 19.00 uur vanaf NS Hollandsche Rading.
Avondwandeling in het laagveen en weidegebied van Westbroek. We zijn om 22.00 uur weer terug.

Zaterdag 23 juni 2018,
Landgoed Hoorneboeg en Hoorneboegseheide

o.l.v. Dick Jonkers, Koos Koopmans en Poul Hulzink.

Adressenlijst

Website <http://vwggooi.nl>

Bankrekeningen Triodosbank: rekening nummer: NL17 TRIO 0391 1047 99

t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Egbert Leijdekker	Dr. A. Kuyperlaan 18a, 1402 SC Bussum	035-6936093	penningmeester@vwggooi.nl
Avifauna	vacature			avifauna@vwggooi.nl
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	035-6422629	excursies@vwggooi.nl
Vogelherkenning	p.m.			
Communicatie	Ton van den Oudenalder	Floriszlaan 40, 3742 MK Baarn	035-5432666	oudenalderr@casema.nl

Nuttige adressen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug).

Vogelcursus	Francis Bakker	Schuttersweg 81, 1217 PW Hilversum	035 - 6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins	Hindelaan 23, 1216 CS Hilversum	035 - 6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035 - 6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning	W. Barentszweg 88, 1212 BN Hilversum	035 - 5268281	pw.keuning@solcon.nl
Vogelziekenhuis Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035 - 6945658	
Buitenland excursies	Evert Constandse		035 - 5317565	buitenland@vwggooi.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen	Koggewagen 88, 1261 KD Blaricum	035 - 5241123	fotografie@vwggooi.nl
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			
Website www.vwggooi.nl	Dirk Prop		06 - 44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij nieuwsbrief vwg@vwggooi.nl of via de website			
Vogelwaarnemingen	zie www.gooi.waarneming.nl			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie: zie voor het indienen van projectvoorstellen de website van de VWG. Adres: vogelfonds@vwggooi.nl

Werkgroepen Subgroep Avifauna	Coördinatoren	Telefoon	E-mail
1. Watervogeltelling	vacant		
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij	035 - 5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Frits During	035 - 5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Tuinvogelonderzoek	Egbert Leijdekker	035 - 6936093	tuinvogelonderzoek@vwggooi.nl
5. Zwaluwenonderzoek	Dick Jonkers/Gert Bieshaar	035 - 5260456	dickjonkers@telfort.nl
6. Zwaluwkring Huizen	Mieke Pieren-Olijhoek	06 - 44101890	zwaluwen@vwggooi.nl
7. Zwaluwkring Ankeveen	Arda van der Lee	035 - 6562309	alder306@planet.nl
8. Zwaluwkring Hilversumse Meent	Pieter Schut/André van Soest	035 - 6936811	pieter.schut@planet.nl
9. Vogelringstation	Harry de Rooij	035 - 6289470	harryderooij@planet.nl
10. Nestkasten	Ronald Beskers	035 - 5387341	nestkastonderzoek@vwggooi.nl
11. Steenuilen	Frank van de Weijer	035 - 5311207	fh.vd.weijer@hccnet.nl
12. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout	035 - 6289470	harryderooij@planet.nl
13. Roofvogels	Harry de Rooij	035 - 6289470	harryderooij@planet.nl
14. IJsvogels	Jelle Harder	035 - 6937858	jelleharder@hetnet.nl
15. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg	06 - 44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Avifauna: voorzitter *vacant*, Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen, die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

